

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

**з теми «ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ НА
УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньої програми Середня освіта (Музичне
мистецтво)
спеціальності 014 Середня освіта (за
предметними спеціальностями)
предметної спеціальності 014.13 Середня
освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)
денної форми здобуття вищої освіти
Николаїшин Світлана Михайлівна

Керівник: Чабан-Чайка С. В., кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
музичного мистецтва

Рецензент: Аліксійчук О. С., кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
музичного мистецтва

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА	6
1.1. Сутність поняття «пізнавальний інтерес» у психолого-педагогічній літературі	6
1.2. Особливості формування пізнавального інтересу учнів у процесі мистецької освіти.....	13
1.3. Характеристика інтерактивних технологій навчання в контексті мистецької освіти.....	18
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА	25
2.1. Педагогічні умови впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва.....	25
2.2. Форми і методи інтерактивного навчання у процесі викладання мистецтва... ..	29
2.3. Використання мультимедійних технологій як засобу активізації пізнавального інтересу учнів	33
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	39
3.1. Діагностика рівня сформованості пізнавального інтересу учнів до мистецтва	39
3.2. Методика формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій.....	49
3.3. Аналіз результатів експериментального дослідження	56
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю модернізації мистецької освіти відповідно до вимог Нової української школи та викликів сучасного інформаційного суспільства. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та трансформації освітнього простору особливого значення набуває проблема формування пізнавального інтересу учнів до мистецтва, що є рушійною силою навчальної діяльності та запорукою успішного особистісного розвитку школярів.

Уроки мистецтва мають значний потенціал для розвитку пізнавального інтересу учнів, оскільки вони базуються на емоційно-чуттєвому сприйнятті, творчій діяльності та естетичному переживанні. Однак традиційні методи навчання не завжди здатні забезпечити стійку мотивацію учнів до пізнання мистецтва, особливо в умовах конкуренції з сучасними цифровими розвагами та інформаційними технологіями. Саме тому актуалізується потреба у впровадженні інтерактивних технологій навчання, які здатні активізувати пізнавальну діяльність учнів, створити умови для їх творчої самореалізації та забезпечити ефективну взаємодію у освітньому процесі.

Використання інтерактивних технологій на уроках мистецтва відповідає сучасним освітнім тенденціям та дозволяє вирішити низку важливих педагогічних завдань: підвищити рівень залученості учнів до навчального процесу, розвинути їх творчі здібності, сформувати критичне мислення та навички співпраці, забезпечити індивідуалізацію навчання та створити сприятливе середовище для розкриття особистісного потенціалу кожного учня.

Різні аспекти проблеми формування пізнавального інтересу та використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті досліджували такі науковці: Л. В. Вишневська, О. Ю. Горожанкіна, Л. О. Заря, В. Є. Зотова, О. В. Коваль, А. В. Козир, О. А. Кузнецова, Л. В. Маляр, М. Марусинець, О. О. Матвєєва, І. Мурсамітова, В. Г. Новікова, М. В. Ратко, Л. П. Степанова, Т. М. Турчин та інші. Проте питання формування пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва

засобами інтерактивних технологій потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Об'єкт дослідження – процес формування пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва.

Предмет дослідження – педагогічні умови та методика формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз сутності поняття "пізнавальний інтерес" у психолого-педагогічній літературі.
2. Визначити особливості формування пізнавального інтересу учнів у процесі мистецької освіти.
3. Охарактеризувати інтерактивні технології навчання в контексті мистецької освіти.
4. Обґрунтувати педагогічні умови впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва.
5. Розробити та експериментально перевірити методику формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів:

- *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічної літератури, систематизація та узагальнення теоретичних положень для визначення сутності ключових понять дослідження;
- *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, експертне оцінювання для діагностики рівня сформованості пізнавального інтересу учнів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої методики;

- *статистичні*: методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на педагогічному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. За результатами дослідження здійснено такі **публікації**: «Характеристика інтерактивних технологій навчання в контексті мистецької освіти» Наукові праці студентів та магістрантів мистецьких спеціальностей Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс] / [редкол. : В. Лабунець (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана 2025. Вип. XVIII. С. 213-217. http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/221/Zbirnyk-nauk-prats-stud.-mystetskykh-spetsialnostei-K-PNU_Vyp.XVIII.pdf?sequence=3&isAllowed=y:

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні методики формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва; створенні навчально-методичних матеріалів та рекомендацій щодо використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок, з них 60 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

1.1. Сутність поняття «пізнавальний інтерес» у психолого-педагогічній літературі

Сучасна педагогічна наука розглядає пізнавальний інтерес як один із найважливіших мотивів навчальної діяльності, що забезпечує успішність засвоєння знань та формування компетентностей учнів. Ґрунтовний аналіз цього феномену знаходимо у працях Л. В. Вишневської, яка характеризує пізнавальний інтерес як складне особистісне утворення, що поєднує в собі інтелектуальні, емоційні та вольові компоненти. Дослідниця підкреслює, що стійкий пізнавальний інтерес формується на основі внутрішньої мотивації до навчання та проявляється у прагненні учня до самостійного пошуку нових знань. Особливу увагу науковиця приділяє дослідженню механізмів трансформації ситуативного інтересу у стійку пізнавальну потребу, наголошуючи на необхідності створення спеціального розвивального середовища, яке стимулює допитливість та прагнення до пізнання нового. На її думку, саме пізнавальний інтерес виступає тією рушійною силою, яка спонукає особистість до активної розумової діяльності та сприяє формуванню цілісної картини світу [5, с. 9-11].

У контексті вивчення психологічних механізмів формування пізнавального інтересу важливими є наукові розвідки В. Вунда, який розглядає це явище крізь призму психофізіологічних процесів. На думку вченого, пізнавальний інтерес виникає на основі орієнтувального рефлексу та природної допитливості особистості, поступово трансформуючись у стійку пізнавальну потребу. Результати його досліджень доводять, що розвиток пізнавального інтересу відбувається через активізацію психічних процесів сприйняття, уваги, мислення та уяви. Науковець наголошує на важливості врахування вікових особливостей розвитку пізнавального інтересу та необхідності створення оптимальних умов для його стимулювання на різних етапах онтогенезу [7, с. 222-224].

Психолого-педагогічні дослідження останніх років переконливо доводять, що пізнавальний інтерес є складним інтегративним утворенням, яке характеризується єдністю об'єктивних і суб'єктивних чинників. До об'єктивних чинників належать особливості змісту навчального матеріалу, форми та методи його подання, характер педагогічної взаємодії. Суб'єктивні чинники включають індивідуально-психологічні особливості учнів, їхній попередній досвід, рівень розвитку пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери. Взаємодія цих чинників створює підґрунтя для формування стійкого пізнавального інтересу, який виступає потужним мотивом навчальної діяльності та забезпечує її результативність [16, с. 18-19].

Теоретичне осмислення проблеми пізнавального інтересу знаходимо у працях М. Марусинець, яка пропонує розглядати його як складний психологічний феномен, що має свою структуру, закономірності розвитку та механізми функціонування. Науковиця наголошує на важливості створення спеціальних педагогічних умов для підтримки та розвитку пізнавального інтересу в освітньому процесі. Особливу увагу дослідниця приділяє вивченню взаємозв'язку між пізнавальним інтересом та іншими компонентами навчальної діяльності, такими як мотивація, самостійність, творча активність. На її думку, саме пізнавальний інтерес виступає тим інтегруючим фактором, який забезпечує цілісність та ефективність навчального процесу, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання та розвитку пізнавальної активності учнів [39, с. 26-28].

Сучасна освітня практика переконливо доводить, що пізнавальний інтерес є не лише засобом активізації навчальної діяльності, але й важливим фактором розвитку особистості в цілому. Дослідження показують, що систематична робота з розвитку пізнавального інтересу сприяє формуванню критичного мислення, креативності, здатності до самоосвіти та саморозвитку. При цьому важливо враховувати, що формування пізнавального інтересу відбувається поступово, через подолання учнями пізнавальних труднощів та досягнення успіху у навчанні [41, с. 240-242].

Грунтовний аналіз структурних компонентів пізнавального інтересу представлено у дослідженнях В. І. Староста. Вчений розглядає його як складну психологічну структуру, що включає взаємопов'язані компоненти: інтелектуальний (прагнення до пізнання сутності явищ, розуміння причинно-наслідкових зв'язків), емоційний (позитивне ставлення до процесу пізнання, задоволення від інтелектуальної діяльності) та вольовий (здатність до подолання пізнавальних труднощів, наполегливість у досягненні навчальних цілей). Науковець підкреслює, що ефективність формування пізнавального інтересу залежить від гармонійного розвитку всіх його структурних компонентів та створення відповідних педагогічних умов для їх реалізації в освітньому процесі [56, с. 284-286].

Важливим аспектом розуміння природи пізнавального інтересу є його динамічний характер. Дослідження в галузі вікової психології свідчать про те, що на різних етапах розвитку особистості пізнавальний інтерес набуває специфічних особливостей та форм прояву. Так, у молодшому шкільному віці він часто пов'язаний з яскравими, емоційно забарвленими враженнями та конкретно-образним мисленням. Підлітковий вік характеризується зростанням вибірковості пізнавальних інтересів, їх поглибленням та диференціацією. У старшому шкільному віці пізнавальний інтерес набуває більш усвідомленого характеру, пов'язується з професійним самовизначенням та життєвими планами особистості [61, с. 85-87].

Значний внесок у розвиток теорії пізнавального інтересу зробили дослідження О. В. Коваль, яка розглядає його як важливий компонент навчальної мотивації. На думку дослідниці, пізнавальний інтерес виступає не тільки мотивом, але й засобом навчання, оскільки його наявність створює найкращі умови для розвитку навчальних здібностей та формування компетентностей учнів. Науковиця наголошує на необхідності врахування індивідуальних особливостей учнів при формуванні пізнавального інтересу та важливості створення диференційованих завдань, які відповідають різним рівням пізнавальних можливостей школярів [27, с. 61-63].

Системний підхід до розуміння сутності пізнавального інтересу представлено у сучасних дослідженнях педагогічної психології. Встановлено, що він виступає складним інтегративним утворенням, яке включає когнітивний, емоційний, мотиваційний та діяльнісний компоненти. При цьому когнітивний компонент забезпечує спрямованість на пізнання нового, емоційний - позитивне ставлення до процесу пізнання, мотиваційний - внутрішні спонукання до пізнавальної діяльності, а діяльнісний - практичну реалізацію пізнавальної активності. Взаємодія цих компонентів створює цілісну систему, яка визначає характер та інтенсивність пізнавальної діяльності учнів [62, с. 398-399].

У методологічному аспекті важливим є розуміння пізнавального інтересу як динамічної системи, що проходить певні етапи розвитку. Сучасні дослідження виділяють кілька рівнів сформованості пізнавального інтересу: від елементарного, що характеризується увагою до зовнішніх ознак предметів та явищ, до творчого, при якому виявляється прагнення до самостійного здобуття знань та їх практичного застосування. Такий підхід дозволяє не лише діагностувати наявний рівень розвитку пізнавального інтересу, але й проектувати шляхи його подальшого формування в освітньому процесі [15, с. 15-16].

Особливої уваги заслуговують дослідження Н. І. Ковальчук, присвячені вивченню механізмів формування пізнавального інтересу у процесі навчальної діяльності. Дослідниця підкреслює важливість створення проблемних ситуацій, які активізують мисленнєву діяльність учнів та стимулюють їх до самостійного пошуку рішень. На її думку, саме проблемне навчання створює оптимальні умови для розвитку пізнавального інтересу, оскільки забезпечує активну позицію учня в освітньому процесі та сприяє формуванню дослідницьких навичок [28, с. 227-229].

Сучасні дослідження в галузі педагогічної психології розкривають тісний взаємозв'язок між пізнавальним інтересом та емоційною сферою особистості. Встановлено, що позитивні емоції, які виникають у процесі пізнавальної діяльності, не лише підсилюють інтерес до навчання, але й сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу, розвитку творчого мислення та формуванню

ціннісного ставлення до знань. Особливо важливим є створення емоційно комфортного освітнього середовища, яке стимулює пізнавальну активність та забезпечує психологічну безпеку учнів у процесі навчання [34, с. 144-146].

Заслуговують на увагу дослідження Л. В. Маляр та З. М. Ваколя, які розглядають пізнавальний інтерес у контексті загальної проблеми мотивації навчальної діяльності. Науковці відзначають, що стійкий пізнавальний інтерес є результатом складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх мотивів навчання. При цьому важливу роль відіграє не лише зміст навчального матеріалу, але й способи його подання, характер взаємодії між учителем та учнями, загальна атмосфера навчального процесу. Дослідники підкреслюють необхідність систематичної роботи з розвитку пізнавального інтересу, яка має включати різноманітні форми і методи активізації навчальної діяльності [38, с. 103-105].

У контексті сучасної освітньої парадигми пізнавальний інтерес розглядається як важливий фактор формування ключових компетентностей учнів. Дослідження показують, що високий рівень пізнавального інтересу сприяє розвитку критичного мислення, креативності, здатності до самостійного пошуку та аналізу інформації. При цьому особливого значення набуває використання інноваційних технологій навчання, які забезпечують активну взаємодію учнів з навчальним матеріалом та створюють умови для розвитку їхньої пізнавальної самостійності [44, с. 85-87].

Грунтовний аналіз проблеми розвитку пізнавального інтересу представлено у працях І. О. Слятіної, яка досліджує особливості його формування у підлітковому віці. Науковиця підкреслює, що саме в цей період відбувається якісна перебудова пізнавальних процесів, формується абстрактне мислення та здатність до самоаналізу. На її думку, підлітковий вік є сензитивним періодом для розвитку стійких пізнавальних інтересів, які можуть стати основою для подальшого професійного самовизначення [53, с. 148-149].

Системний аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє виділити основні функції пізнавального інтересу в освітньому процесі: мотиваційну (спонукає до активної пізнавальної діяльності), орієнтаційну (допомагає

визначити напрямок пізнавальної активності), регулятивну (забезпечує вибірковість та цілеспрямованість пізнавальної діяльності) та розвивальну (сприяє розвитку психічних процесів та особистісних якостей). Взаємодія цих функцій створює підґрунтя для ефективного засвоєння знань та формування компетентностей учнів [25, с. 31-32].

Важливим напрямом сучасних досліджень є вивчення взаємозв'язку пізнавального інтересу з розвитком творчих здібностей учнів. Л. П. Степанова у своїх дослідженнях доводить, що високий рівень пізнавального інтересу стимулює розвиток креативності, сприяє формуванню нестандартного мислення та здатності до генерування оригінальних ідей. Науковиця підкреслює важливість створення творчого освітнього середовища, яке підтримує пізнавальну активність учнів та заохочує їх до самостійного пошуку нових способів вирішення навчальних завдань [57, с. 89-90].

У процесі теоретичного аналізу проблеми встановлено, що пізнавальний інтерес має складну психологічну природу та виступає як єдність інтелектуальних, емоційних та вольових проявів особистості. При цьому особливого значення набуває розуміння його динамічного характеру, що дозволяє розглядати процес формування пізнавального інтересу як поступовий перехід від ситуативної зацікавленості до стійкої пізнавальної спрямованості та активної життєвої позиції [36, с. 65-66].

Сучасні дослідження в галузі педагогічної психології дозволяють розглядати пізнавальний інтерес не лише як важливий компонент навчальної мотивації, але і як складний механізм особистісного розвитку учнів. Особливу увагу науковці приділяють вивченню умов, що сприяють трансформації ситуативного пізнавального інтересу в стійку особистісну якість. Встановлено, що цей процес відбувається через послідовні стадії: від цікавості, викликані зовнішніми стимулами, до допитливості, що характеризується прагненням до більш глибокого пізнання складних теоретичних питань і проблем конкретної науки [2, с. 41-42].

Грунтовний аналіз механізмів формування пізнавального інтересу представлено у дослідженнях Т. В. Чуприніна, який розглядає це явище в контексті загальної проблеми активізації навчальної діяльності. Науковець підкреслює, що пізнавальний інтерес виступає одночасно як мета, засіб та результат навчання. Як мета він орієнтує педагогічну діяльність на формування стійкої пізнавальної спрямованості особистості; як засіб забезпечує ефективність засвоєння знань та формування компетентностей; як результат відображає рівень розвитку особистості учня, сформованість його пізнавальних потреб та здатність до самостійної пізнавальної діяльності [62, с. 397-400].

У сучасному освітньому просторі особливого значення набуває проблема розвитку пізнавального інтересу в умовах інформаційного суспільства. Дослідження показують, що стрімкий розвиток інформаційних технологій створює нові можливості для активізації пізнавальної діяльності учнів, але водночас вимагає переосмислення традиційних підходів до формування пізнавального інтересу. Важливим аспектом цієї проблеми є розвиток критичного мислення та інформаційної культури учнів, формування навичок самостійного пошуку та обробки інформації, здатності до її критичного аналізу та творчого використання. Практика показує, що ефективне використання інформаційних технологій у навчальному процесі сприяє підвищенню рівня пізнавального інтересу, розширює можливості для самостійної дослідницької діяльності учнів та створює умови для індивідуалізації навчання [34, с. 144-148].

Таким чином, теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє розглядати пізнавальний інтерес як складне інтегративне утворення особистості, що має власну структуру, закономірності розвитку та механізми функціонування. Встановлено, що пізнавальний інтерес виступає одночасно як мотив, засіб і результат навчальної діяльності, забезпечуючи ефективність засвоєння знань та формування компетентностей учнів. Його структура включає взаємопов'язані компоненти: інтелектуальний, емоційний, мотиваційний та вольовий, взаємодія яких створює основу для розвитку пізнавальної активності особистості. Важливими умовами формування пізнавального інтересу є створення

проблемних ситуацій, забезпечення емоційної привабливості навчального процесу, використання різноманітних форм і методів навчання, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

1.2. Особливості формування пізнавального інтересу учнів у процесі мистецької освіти

Мистецька освіта відіграє особливу роль у формуванні пізнавального інтересу учнів, оскільки поєднує в собі емоційно-чуттєве пізнання світу з інтелектуальною діяльністю. Ґрунтовний аналіз цієї проблеми знаходимо у дослідженнях Л. О. Зарі, яка підкреслює унікальність мистецтва як засобу активізації пізнавальної діяльності. Науковиця відзначає, що саме через мистецтво відбувається формування цілісного світосприйняття, розвиток емоційного інтелекту та креативного мислення учнів. Особливу увагу дослідниця приділяє вивченню механізмів впливу різних видів мистецтва на формування стійкого пізнавального інтересу, наголошуючи на необхідності комплексного підходу до організації мистецької освіти [20, с. 45-47].

Сучасна педагогічна практика переконливо доводить, що ефективність формування пізнавального інтересу в процесі мистецької освіти значною мірою залежить від створення відповідного освітнього середовища. Важливими компонентами такого середовища є естетичне оформлення навчального простору, наявність якісного художнього матеріалу, використання сучасних технічних засобів навчання та забезпечення можливостей для творчого самовираження учнів. При цьому особливого значення набуває створення атмосфери емоційного комфорту та творчої свободи, яка стимулює пізнавальну активність та сприяє розкриттю індивідуального потенціалу кожного учня [37, с. 225-226].

Значний внесок у розуміння специфіки формування пізнавального інтересу в мистецькій освіті зробили дослідження О. Ю. Горожанкіної та Н. А. Шевченко. Науковці розглядають цей процес як складну динамічну систему, що включає

взаємопов'язані компоненти: мотиваційний (прагнення до пізнання мистецтва), емоційно-ціннісний (естетичні переживання та оцінки), когнітивний (знання про мистецтво та способи художньої діяльності) та діяльнісно-творчий (практичний досвід художньої творчості). На їхню думку, ефективність формування пізнавального інтересу залежить від гармонійного розвитку всіх цих компонентів та створення умов для їх реалізації в освітньому процесі [11, с. 15-16].

У процесі мистецької освіти особливого значення набуває взаємозв'язок між пізнавальним інтересом та емоційним сприйняттям художніх творів. Практика показує, що емоційна складова мистецького пізнання не лише посилює інтерес до навчального матеріалу, але й сприяє його кращому запам'ятовуванню, розвитку образного мислення та формуванню естетичного смаку. Важливим аспектом цього процесу є створення ситуацій емоційного переживання мистецьких творів, які активізують особистісне ставлення учнів до мистецтва та стимулюють їхню пізнавальну активність [46, с. 30].

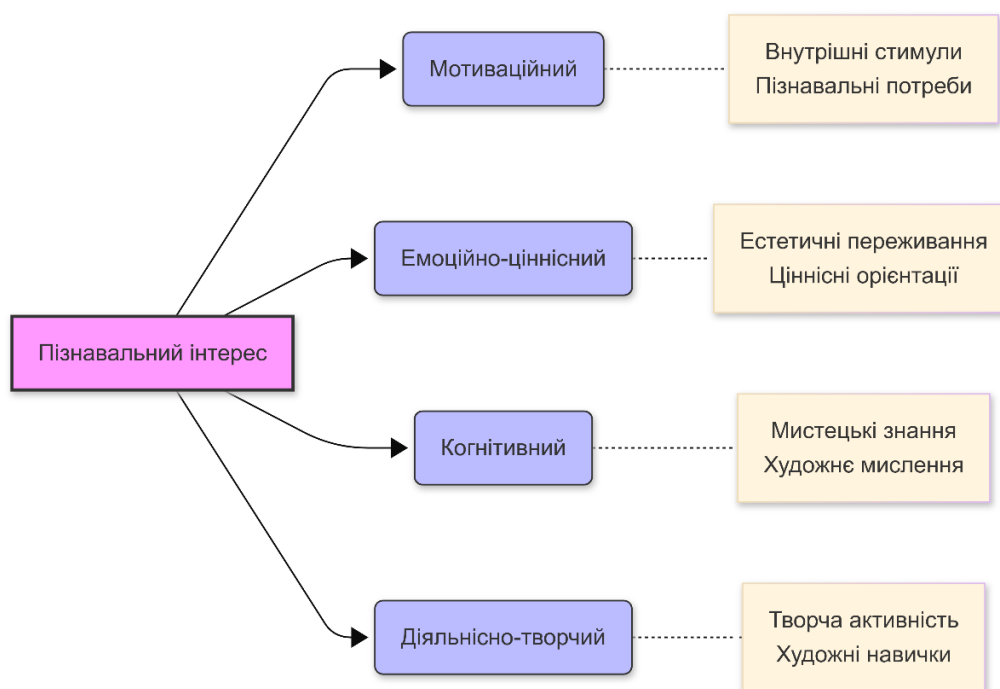
Грунтовне дослідження проблеми формування пізнавального інтересу в контексті мистецької освіти представлено у працях І. Мурсамітової. Дослідниця наголошує на необхідності системного підходу до організації мистецької освіти, який передбачає послідовне ускладнення навчального матеріалу, використання різноманітних форм художньо-творчої діяльності та забезпечення міжпредметних зв'язків [43, с. 126].

Аналіз сучасних досліджень у галузі мистецької педагогіки свідчить про важливість урахування вікових особливостей учнів у процесі формування пізнавального інтересу до мистецтва. Встановлено, що кожен віковий період характеризується специфічними особливостями сприйняття та розуміння мистецтва, які необхідно враховувати при виборі методів і форм навчання. Особливо важливим є забезпечення відповідності навчального матеріалу психологічним можливостям та інтересам учнів різних вікових груп, що створює оптимальні умови для розвитку їхньої пізнавальної активності та творчого потенціалу [60, с. 289].

Дослідження М. В. Ратко та Л. А. Римар розкривають важливі аспекти організації навчальної діяльності на уроках мистецтва, спрямованої на формування пізнавального інтересу. Особливу увагу дослідниці приділяють ігровим методам навчання, які створюють умови для емоційного переживання мистецьких творів та стимулюють творчу активність учнів. На їхню думку, саме через гру відбувається природне входження дитини у світ мистецтва, формується позитивне ставлення до художньої діяльності та розвивається здатність до естетичного сприйняття дійсності [52, с. 21-23].

Аналіз сучасної педагогічної практики дозволяє стверджувати, що важливою умовою формування пізнавального інтересу в процесі мистецької освіти є забезпечення взаємозв'язку між різними видами художньої діяльності: сприйманням, аналізом та інтерпретацією мистецьких творів, практичною творчістю та проектною роботою. При цьому кожен вид діяльності має свої специфічні можливості для розвитку пізнавального інтересу та потребує відповідних методичних підходів [50, с. 48-49].

Дослідження особливостей формування пізнавального інтересу в процесі мистецької освіти дозволило виявити основні компоненти цього процесу та їхні взаємозв'язки. На основі аналізу досліджень О. В. Коваль [27, с. 62] та Л. П. Степанової [57, с. 89] було розроблено структурно-логічну схему формування пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Структурно-логічна схема компонентів пізнавального інтересу учнів у мистецькій освіті

Джерело: розроблено автором на основі [27; 57]

Як видно з рис. 1.1, формування пізнавального інтересу учнів у процесі мистецької освіти є складним багатокомпонентним процесом, що включає мотиваційний, емоційно-ціннісний, когнітивний та діяльнісно-творчий компоненти. Кожен з цих компонентів має свої специфічні характеристики та взаємодіє з іншими, створюючи цілісну систему розвитку пізнавального інтересу [49, с. 112].

Особливе місце в системі формування пізнавального інтересу до мистецтва займає проблема розвитку художньо-образного мислення учнів. Дослідження А. В. Козир доводять, що саме через розвиток образного мислення відбувається глибоке проникнення у сутність мистецьких явищ, формується здатність до емоційного переживання та інтерпретації художніх творів [29, с. 25-26].

Сучасна практика мистецької освіти свідчить про необхідність системного підходу до формування пізнавального інтересу учнів. Такий підхід передбачає послідовне та цілеспрямоване використання різноманітних форм і методів роботи, які забезпечують активізацію всіх компонентів пізнавального інтересу. При цьому

важливо враховувати специфіку різних видів мистецтва та створювати умови для їх гармонійного поєднання в освітньому процесі. Досвід показує, що найбільш ефективними є інтегровані форми роботи, які дозволяють розкрити взаємозв'язки між різними видами мистецтва та сформувати цілісне художнє світосприйняття [51, с. 124-125].

Важливим аспектом формування пізнавального інтересу є розвиток здатності учнів до самостійної художньо-творчої діяльності. О. О. Матвеева у своїх дослідженнях наголошує на необхідності створення таких педагогічних умов, які стимулюють творчу ініціативу учнів та формують їхню здатність до самостійного пошуку художніх рішень. Особливу увагу вона приділяє розвитку рефлексивних умінь, які дозволяють учням усвідомлювати та оцінювати власний процес художньої творчості [40, с. 556-557].

Важливим аспектом дослідження проблеми формування пізнавального інтересу є визначення рівнів його розвитку у процесі мистецької освіти. У таблиці 1.1 представлено характеристику основних рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів до мистецтва.

Таблиця 1.1

Рівні сформованості пізнавального інтересу учнів до мистецтва

Рівень	Характеристика	Показники
Високий	Стійкий інтерес до мистецтва, активна творча позиція	Самостійний пошук інформації, ініціативність у творчій діяльності, глибоке розуміння мистецьких явищ
Середній	Ситуативний інтерес, вибіркова активність	Періодична участь у мистецькій діяльності, часткове розуміння художніх явищ, потреба у зовнішній мотивації
Низький	Епізодичний інтерес, пасивна позиція	Відсутність самостійності, низька активність, поверхневе сприйняття мистецтва

Джерело: складено автором за матеріалами [15; 38; 52]

Аналіз даних, представлених у таблиці 1.1, свідчить про необхідність диференційованого підходу до формування пізнавального інтересу учнів з урахуванням їхнього початкового рівня та індивідуальних особливостей. При цьому важливо забезпечити поступовий перехід від нижчого рівня до вищого

через створення відповідних педагогічних умов та використання ефективних методів навчання [57, с. 90].

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми формування пізнавального інтересу учнів у процесі мистецької освіти дозволяє зробити висновок про складність та багатоаспектність цього процесу. Встановлено, що ефективність формування пізнавального інтересу залежить від комплексу педагогічних умов, які забезпечують активізацію всіх його структурних компонентів: мотиваційного, емоційно-ціннісного, когнітивного та діяльнісно-творчого. Важливими факторами є створення сприятливого емоційно-психологічного клімату, використання інтерактивних методів навчання, забезпечення міжпредметних зв'язків та інтеграції різних видів мистецтва, стимулювання самостійної художньо-творчої діяльності учнів. При цьому необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів, їхній початковий рівень пізнавального інтересу та забезпечувати диференційований підхід до організації навчальної діяльності.

1.3. Характеристика інтерактивних технологій навчання в контексті мистецької освіти

Сучасна система мистецької освіти характеризується активним впровадженням інтерактивних технологій навчання, які створюють умови для ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Ґрунтовний аналіз цієї проблеми знаходимо у дослідженнях Н. П. Волкової, яка розглядає інтерактивні технології як особливу форму організації пізнавальної діяльності учнів, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Науковиця підкреслює, що інтерактивність передбачає постійну активну взаємодію всіх учасників навчального процесу, де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами. Особливу увагу дослідниця приділяє специфіці застосування інтерактивних технологій у

мистецькій освіті, наголошуючи на їх потенціалі для розвитку творчих здібностей та естетичного смаку учнів [6, с. 125-127].

У сучасному освітньому просторі інтерактивні технології розглядаються як потужний засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках мистецтва. Практика показує, що їх впровадження сприяє створенню атмосфери творчої співпраці, стимулює розвиток критичного мислення та формує навички конструктивної взаємодії. При цьому важливо враховувати специфіку мистецької освіти, яка вимагає особливих підходів до організації інтерактивного навчання, зокрема забезпечення балансу між колективною творчістю та індивідуальним самовираженням учнів [9, с. 55-56].

Значний внесок у розуміння сутності інтерактивних технологій в мистецькій освіті зробили дослідження В. І. Староста. Науковець пропонує розглядати інтерактивні технології як цілісну систему методів, форм і засобів навчання, що забезпечують активну взаємодію учнів не лише з учителем, але й між собою в процесі пізнання мистецтва. Дослідник наголошує на важливості створення такого освітнього середовища, де кожен учень має можливість проявити свою творчу індивідуальність та розвинути художні здібності через активну участь у різноманітних формах мистецької діяльності [56, с. 283-285].

Комплексне дослідження інтерактивних технологій у мистецькій освіті представлено у працях А. Верем'єва. Науковець виділяє основні характеристики інтерактивного навчання на уроках мистецтва: багатостороння комунікація, що забезпечує активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу; проблемно-пошуковий характер навчання, який стимулює розвиток критичного мислення; використання різноманітних форм групової роботи, які сприяють формуванню комунікативних навичок. Особливу увагу дослідник приділяє питанням організації інтерактивного навчання з урахуванням специфіки різних видів мистецтва та вікових особливостей учнів [4, с. 45-47].

Значну увагу проблемі впровадження інтерактивних технологій у мистецьку освіту приділяє І. Г. Кобук. Дослідниця наголошує на необхідності системного підходу до організації інтерактивного навчання, який передбачає поетапне

впровадження різних форм і методів роботи. На її думку, ефективність інтерактивних технологій значною мірою залежить від правильного вибору методів відповідно до цілей навчання, змісту навчального матеріалу та рівня підготовки учнів. Особливу увагу науковиця приділяє розробці методичних рекомендацій щодо використання інтерактивних технологій на різних етапах уроку мистецтва та в різних видах художньо-творчої діяльності [24, с. 18-20].

Аналіз сучасної педагогічної практики свідчить про необхідність створення спеціальних умов для ефективного впровадження інтерактивних технологій у мистецьку освіту. До таких умов належать: відповідна підготовка вчителя, наявність необхідного методичного забезпечення, створення сприятливого психологічного клімату в класі, раціональна організація навчального простору та часу. Особливого значення набуває також забезпечення технічних можливостей для використання мультимедійних засобів навчання, які значно розширюють спектр інтерактивних методів роботи на уроках мистецтва [26, с. 61-62].

У сучасній практиці мистецької освіти особливого значення набуває проблема поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання. Досвід показує, що найбільш ефективним є комплексний підхід, який передбачає гармонійне поєднання різних форм роботи відповідно до цілей навчання та особливостей навчального матеріалу. При цьому важливо забезпечити послідовність та системність у впровадженні інтерактивних технологій, поступово збільшуючи складність завдань та рівень самостійності учнів у їх виконанні [12, с. 84-85].

Заслуговують на увагу дослідження В. Г. Гріньової щодо використання нестандартних форм проведення уроків мистецтва з використанням інтерактивних технологій. Дослідниця пропонує систему уроків-діалогів, уроків-досліджень, уроків-проектів, які створюють умови для активного включення учнів у процес пізнання мистецтва. Особливу увагу науковиця приділяє розробці критеріїв оцінювання ефективності таких уроків, наголошуючи на необхідності врахування не лише результатів навчання, але й процесу формування компетентностей учнів, розвитку їхніх творчих здібностей та особистісних якостей [13, с. 187-188].

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій особливої актуальності набуває проблема використання мультимедійних засобів у процесі інтерактивного навчання мистецтву. Практика свідчить, що використання мультимедіа значно розширює можливості для організації інтерактивної взаємодії, дозволяє створювати віртуальні художні галереї, проводити віртуальні екскурсії, організовувати онлайн-дискусії та творчі проекти. При цьому важливо забезпечити методично грамотне використання технічних засобів, які мають доповнювати, а не замінювати безпосереднє спілкування з мистецтвом та живу творчу взаємодію між учасниками освітнього процесу [8, с. 75-76].

У контексті впровадження інтерактивних технологій особливого значення набуває проблема організації зворотного зв'язку та рефлексії. Практика показує, що ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від того, наскільки учні усвідомлюють процес свого навчання, можуть оцінити власні досягнення та визначити напрями подальшого розвитку. У зв'язку з цим важливо забезпечити систематичне проведення рефлексивних вправ, які допомагають учням осмислити отриманий досвід, проаналізувати свої успіхи та труднощі, визначити шляхи вдосконалення своєї діяльності [18, с. 65].

Особливої уваги заслуговує дослідження Т. І. Журавель щодо специфіки використання інтерактивних технологій на різних етапах уроку мистецтва. Науковиця розробила систему методичних рекомендацій щодо організації інтерактивної взаємодії на етапах сприймання, аналізу та інтерпретації мистецьких творів, практичної творчої діяльності та підсумкової рефлексії. Дослідниця наголошує на важливості правильного вибору інтерактивних методів відповідно до цілей кожного етапу уроку та особливостей навчального матеріалу. На її думку, особливо ефективним є поєднання різних форм інтерактивної роботи в межах одного уроку, що дозволяє підтримувати високий рівень пізнавальної активності учнів та забезпечувати різнобічний розвиток їхніх художньо-творчих здібностей [19, с. 109-110].

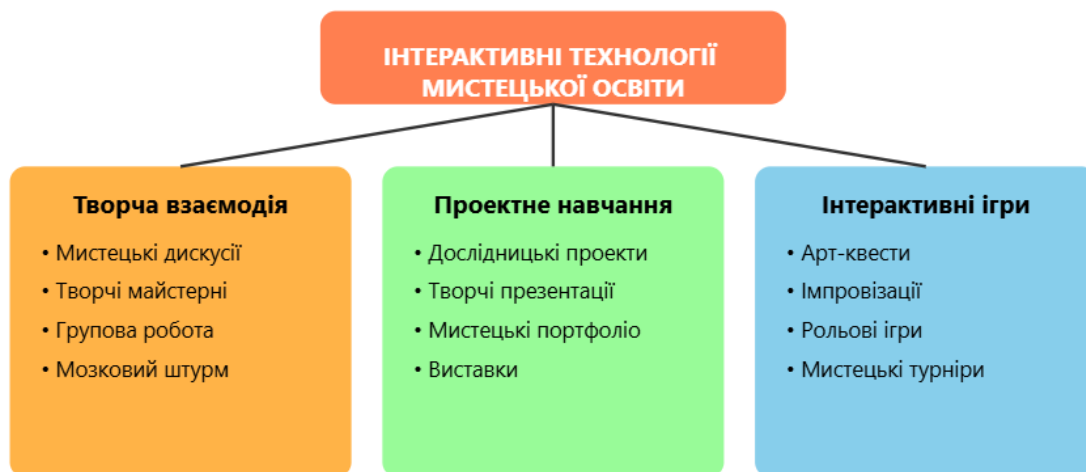
У контексті сучасної мистецької освіти важливим напрямом впровадження інтерактивних технологій є організація проектної діяльності учнів. Практика

показує, що робота над мистецькими проектами створює унікальні можливості для розвитку дослідницьких навичок, творчого мислення та здатності до самостійного пошуку інформації. При цьому особливого значення набуває правильна організація етапів проектної роботи: від визначення теми та формулювання цілей до презентації та оцінювання результатів. [30, с. 20-21].

Аналіз сучасних досліджень у галузі мистецької педагогіки дозволяє виділити основні принципи організації інтерактивного навчання: принцип діалогічності, який передбачає створення ситуацій активного обміну думками та ідеями; принцип проблемності, що стимулює розвиток критичного мислення; принцип ігрової діяльності, який забезпечує емоційну включеність учнів у процес навчання; принцип рефлексивності, що сприяє усвідомленню та осмисленню отриманого досвіду. Дотримання цих принципів дозволяє створити ефективне навчальне середовище, де кожен учень має можливість проявити свою творчу індивідуальність та розвинути необхідні компетентності [31, с. 49].

Заслуговує на увагу проблема використання інтерактивних технологій у процесі оцінювання навчальних досягнень учнів з мистецьких дисциплін. О. А. Корнюхіна пропонує систему інтерактивних форм контролю та оцінювання, які дозволяють враховувати не лише результат, але й процес художньо-творчої діяльності учнів. Дослідниця наголошує на важливості залучення учнів до процесу оцінювання через використання методів самооцінки, взаємооцінки та групової рефлексії. На її думку, такий підхід сприяє формуванню адекватної самооцінки, розвитку критичного мислення та здатності до конструктивного аналізу власної діяльності [31, с. 49-50].

На основі аналізу досліджень В. І. Староста [56, с. 284] та Н. П. Волкової [6, с. 126] було систематизовано основні форми інтерактивних технологій, що використовуються в мистецькій освіті (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Система інтерактивних технологій у мистецькій освіті

Джерело: розроблено автором на основі [6; 56]

Як видно з рис. 1.2, система інтерактивних технологій у мистецькій освіті включає різноманітні форми роботи, які забезпечують активну взаємодію учнів у процесі навчання. Особливо важливим аспектом є правильний вибір форм роботи відповідно до цілей навчання та особливостей навчального матеріалу [35, с. 18].

У контексті впровадження інтерактивних технологій особливого значення набуває проблема підготовки вчителів мистецтва до використання інноваційних методів навчання. А. В. Соколова наголошує на необхідності формування спеціальних компетентностей педагогів, які включають не лише знання методики інтерактивного навчання, але й практичні навички організації групової роботи, вміння створювати проблемні ситуації, здатність до імпровізації та гнучкого реагування на потреби учнів. Дослідниця пропонує систему підготовки вчителів, яка включає теоретичну підготовку, практичні тренінги та методичний супровід у процесі впровадження інтерактивних технологій [55, с. 9-10].

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті дозволяє зробити висновок про їх значний потенціал для активізації пізнавальної діяльності учнів та розвитку їхніх творчих здібностей. Встановлено, що ефективність інтерактивних технологій забезпечується комплексом педагогічних умов, серед яких: створення

сприятливого освітнього середовища, правильний вибір форм і методів роботи відповідно до цілей навчання, забезпечення належного матеріально-технічного оснащення, підготовка вчителів до використання інноваційних методів навчання.

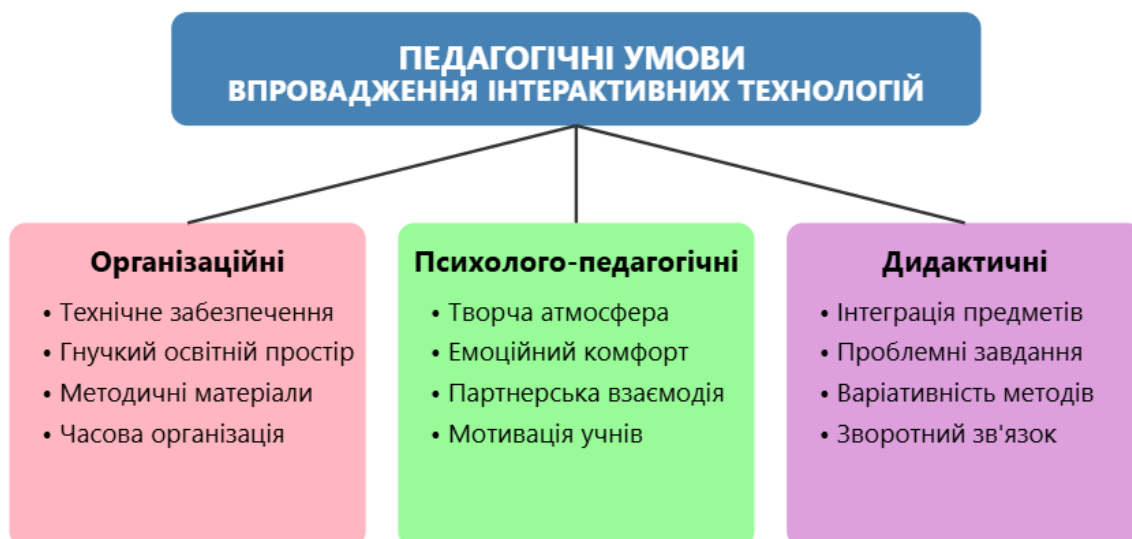
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

2.1. Педагогічні умови впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва

Успішне впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва вимагає створення відповідних педагогічних умов, які забезпечують ефективність навчального процесу. Ґрунтовне дослідження цієї проблеми знаходимо у працях О. Ю. Горожанкіної, яка визначає педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів, що супроводжують освітній процес та забезпечують його результативність. Науковиця наголошує на необхідності системного підходу до створення педагогічних умов, які мають враховувати специфіку мистецької освіти та особливості використання інтерактивних технологій. На її думку, особливу роль відіграє створення творчого освітнього середовища, яке стимулює активність учнів та забезпечує можливості для їх самовираження [11, с. 16].

Особливої уваги заслуговують дослідження М. В. Ратко щодо створення психологічно комфортного середовища як важливої умови впровадження інтерактивних технологій. Дослідниця підкреслює необхідність формування атмосфери довіри та взаємоповаги, де кожен учень відчуває себе в безпеці та має можливість вільно висловлювати свої думки та почуття. На її думку, важливим аспектом є розвиток емоційного інтелекту учнів, їхньої здатності до емпатії та конструктивної взаємодії [52, с. 23].

На основі аналізу наукових досліджень та практичного досвіду впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва було систематизовано основні педагогічні умови, які забезпечують ефективність цього процесу (рис. 2.1). Їх можна розподілити на три основні групи: організаційні, психолого-педагогічні та дидактичні, кожна з яких виконує специфічні функції у забезпеченні результативності навчання.

Рис. 2.1. Педагогічні умови впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва

Джерело: розроблено автором на основі [11; 52]

Як видно з рис. 2.1, ефективне впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва забезпечується комплексом взаємопов'язаних педагогічних умов [26, с. 62].

Важливою педагогічною умовою є професійна готовність вчителя до використання інтерактивних технологій. У дослідженнях А. В. Козир підкреслюється необхідність формування спеціальних компетентностей педагога, які включають не лише знання методики інтерактивного навчання, але й практичні навички організації групової роботи, вміння створювати проблемні ситуації, здатність до імпровізації та гнучкого реагування на потреби учнів. Науковиця наголошує на важливості постійного професійного розвитку вчителя, його готовності до експериментування з новими формами і методами роботи та здатності до рефлексії власного педагогічного досвіду [29, с. 28].

У процесі впровадження інтерактивних технологій особливого значення набуває створення системи методичного забезпечення. Практика показує, що ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від наявності якісних методичних матеріалів, які включають детальні розробки уроків, банк творчих завдань різного рівня складності, інструкції для організації групової

роботи, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. При цьому важливо забезпечити варіативність методичних матеріалів, що дозволяє вчителю обирати найбільш доцільні форми і методи роботи відповідно до конкретних умов навчання [33, с. 38].

Аналіз педагогічної практики свідчить про необхідність забезпечення систематичного моніторингу ефективності інтерактивних технологій на уроках мистецтва. При цьому важливо здійснювати не лише оцінку навчальних досягнень учнів, але й відстежувати динаміку розвитку їхніх творчих здібностей, комунікативних навичок, здатності до співпраці та самостійної пізнавальної діяльності. Регулярний аналіз результатів моніторингу дозволяє своєчасно вносити корективи в організацію навчального процесу та забезпечувати його оптимальну ефективність [35, с. 18].

Значний внесок у розуміння педагогічних умов впровадження інтерактивних технологій зробили дослідження І. Г. Кобук. Науковиця наголошує на важливості диференційованого підходу до організації інтерактивного навчання, який передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх художніх здібностей та інтересів. Дослідниця пропонує систему різнорівневих завдань, які забезпечують можливість вибору учнями оптимального рівня складності та способу виконання творчих робіт. Особливу увагу вона приділяє розробці методики індивідуальної підтримки учнів у процесі групової роботи, що дозволяє кожному учаснику відчувати себе успішним та значущим у спільній діяльності [24, с. 20].

В умовах сучасної освіти важливою педагогічною умовою є забезпечення технічних можливостей для використання мультимедійних засобів навчання. Практика показує, що наявність необхідного обладнання (комп'ютерів, проекторів, інтерактивних дошок) та програмного забезпечення значно розширює можливості для організації інтерактивної взаємодії на уроках мистецтва. При цьому важливо забезпечити не лише технічну справність обладнання, але й методично грамотне його використання, яке підпорядковане цілям навчання та сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів [8, с. 76].

Сучасна практика мистецької освіти доводить необхідність забезпечення міждисциплінарної інтеграції як важливої умови ефективного впровадження інтерактивних технологій. При цьому інтеграція має відбуватися як на рівні змісту навчання (через встановлення зв'язків між різними видами мистецтва), так і на рівні форм та методів роботи (через поєднання різних видів художньо-творчої діяльності). Такий підхід дозволяє формувати в учнів цілісне уявлення про мистецтво та розвивати їхню здатність до синтезу знань з різних галузей [47, с. 41].

У процесі впровадження інтерактивних технологій важливою умовою є забезпечення оптимального темпу та ритму навчальної діяльності. Досвід показує, що ефективність інтерактивного навчання значною мірою залежить від правильного розподілу часу на різні види роботи, чергування активних та релаксаційних форм діяльності, своєчасної зміни видів художньої творчості. При цьому важливо враховувати вікові особливості учнів та рівень їхньої підготовленості до використання інтерактивних методів навчання [51, с. 125].

Аналіз педагогічної практики свідчить про необхідність систематичного підвищення професійної компетентності вчителів у сфері використання інтерактивних технологій. При цьому важливо забезпечити не лише теоретичну підготовку педагогів, але й створити умови для обміну досвідом, проведення майстер-класів, взаємовідвідування уроків та спільного обговорення проблем впровадження інтерактивних методів навчання. Особливого значення набуває формування в учителів навичок рефлексивного аналізу власної педагогічної діяльності та готовності до постійного професійного самовдосконалення [48, с. 194].

Таким чином, проведений аналіз дозволяє стверджувати, що ефективне впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва забезпечується комплексом взаємопов'язаних педагогічних умов. До організаційних умов належать технічне забезпечення, гнучкий освітній простір, наявність методичних матеріалів та раціональна часова організація навчального процесу. Психолого-педагогічні умови включають створення творчої атмосфери, забезпечення

емоційного комфорту, організацію партнерської взаємодії та підтримку мотивації учнів. Дидактичні умови передбачають інтеграцію предметів, використання проблемних завдань, забезпечення варіативності методів навчання та ефективного зворотного зв'язку.

2.2. Форми і методи інтерактивного навчання у процесі викладання мистецтва

Впровадження інтерактивних технологій на уроках мистецтва вимагає ретельного відбору та систематизації форм і методів навчання, які відповідають специфіці предмета та забезпечують ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Ґрунтовний аналіз цієї проблеми представлено у дослідженнях Т. М. Турчин, яка пропонує класифікацію інтерактивних методів навчання відповідно до видів художньо-творчої діяльності учнів. Науковиця наголошує на необхідності врахування специфіки різних видів мистецтва при виборі методів навчання та підкреслює важливість забезпечення їх взаємозв'язку в освітньому процесі [59, с. 157-158].

Практика сучасної мистецької освіти демонструє широкі можливості для використання різноманітних форм групової роботи, які створюють умови для активної взаємодії учнів у процесі пізнання мистецтва. Особливу увагу цьому аспекту приділяє у своїх дослідженнях О. В. Коваль, розглядаючи специфіку організації парної та групової роботи на різних етапах уроку мистецтва. Дослідниця підкреслює важливість правильного формування груп з урахуванням індивідуальних особливостей учнів та наголошує на необхідності створення ситуацій успішної співпраці [27, с. 63-65].

Застосування методу "мозкового штурму" в процесі аналізу мистецьких творів дозволяє активізувати творче мислення учнів та розвивати їхню здатність до генерування оригінальних ідей. При цьому важливо забезпечити атмосферу психологічної безпеки, де кожен учасник може вільно висловлювати свої думки

без страху критики. Досвід показує, що такий підхід особливо ефективний при вивченні сучасного мистецтва, де немає однозначних трактувань та оцінок [14, с. 28].

Значний потенціал для активізації пізнавальної діяльності учнів мають інтерактивні ігри та творчі завдання, які створюють умови для емоційного переживання мистецьких явищ та розвитку художньо-образного мислення. Правильно організована ігрова діяльність не лише підвищує інтерес до навчання, але й сприяє формуванню важливих соціальних навичок, таких як здатність до співпраці, емпатія, толерантність до різних точок зору [52, с. 22].

Методичні особливості використання дискусійних форм роботи на уроках мистецтва детально досліджено в працях Л. В. Маляр. Науковиця наголошує на важливості правильної організації мистецьких дискусій, які дозволяють розвивати критичне мислення учнів та формувати їхню здатність до аргументованого висловлювання власних естетичних суджень. Особливу увагу дослідниця приділяє розробці алгоритмів проведення дискусій різних типів: проблемних, порівняльних, оцінювальних, які створюють можливості для глибокого осмислення мистецьких явищ та формування власної позиції щодо художніх творів. На її думку, саме в процесі обговорення відбувається розвиток важливих комунікативних навичок та формування естетичного смаку учнів [38, с. 104-106].

Сучасна практика мистецької освіти переконливо доводить ефективність використання методу моделювання художньо-творчого процесу, який дозволяє учням краще зрозуміти специфіку різних видів мистецтва та особливості творчої діяльності митців. Цей метод передбачає створення навчальних ситуацій, де учні мають можливість спробувати себе в ролі композитора, художника, режисера чи хореографа, експериментуючи з різними художніми засобами та прийомами. Такий підхід не лише розвиває творчі здібності учнів, але й формує глибше розуміння природи мистецтва, його виражальних можливостей та закономірностей творчого процесу [41, с. 240-242].

Методологічні засади організації інтерактивного навчання на уроках мистецтва детально розроблені в дослідженнях О. О. Матвєєвої. Особливу увагу

науковиця приділяє методу художньо-творчих завдань, які мають проблемний характер та стимулюють розвиток самостійного мислення учнів. Дослідниця пропонує систему завдань різного рівня складності, які передбачають активне використання міжмистецьких зв'язків та створюють можливості для розвитку асоціативного мислення. На її думку, важливим аспектом є забезпечення поступового ускладнення завдань, що дозволяє учням перейти від простого відтворення художніх зразків до створення власних творчих продуктів [40, с. 556-558].

Теоретичне обґрунтування використання методу художньо-педагогічних ігор знаходимо у дослідженнях М. А. Михаськової. Науковиця розглядає гру як універсальний метод активізації пізнавальної діяльності учнів, що дозволяє створити особливу атмосферу творчого пошуку та експериментування. Особливу увагу дослідниця приділяє розробці різних типів ігрових завдань: від простих дидактичних ігор до складних художньо-творчих проєктів, які вимагають комплексного застосування знань та умінь з різних видів мистецтва. На її думку, ігрова діяльність створює оптимальні умови для розвитку емоційного інтелекту та креативного мислення учнів [42, с. 67-69].

Інноваційним підходом до організації інтерактивного навчання на уроках мистецтва є дослідження Л. О. Зарі, яка пропонує використання методу художньо-творчих квестів. Дослідниця розробила систему творчих завдань, об'єднаних спільним сюжетом та спрямованих на комплексне вивчення мистецьких явищ. Науковиця підкреслює, що такий формат роботи дозволяє створити ігрову атмосферу пошуку та відкриття, стимулює пізнавальну активність учнів та розвиває їхні дослідницькі навички. Особливу увагу вона приділяє розробці різних типів квестів: історичних, стильових, жанрових, які дозволяють розглянути мистецькі явища в різних контекстах [20, с. 45-47].

Суттєвий внесок у розвиток інтерактивних методів навчання на уроках мистецтва зробила Г. С. Голованова, яка розробила систему творчих завдань з використанням методу художнього моделювання. Дослідниця пропонує використовувати різні види моделей: графічні, пластичні, звукові, які

допомагають учням краще зрозуміти структуру художніх творів та принципи організації художньої форми. Особливу увагу науковиця приділяє розробці методики створення інтерактивних моделей, які дозволяють учням експериментувати з різними елементами художньої мови та досліджувати їх виражальні можливості [10, с. 129-131].

Значну увагу проблемі організації інтерактивного навчання на уроках мистецтва приділяє І. Г. Кобук. Дослідниця розробила систему методів, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту та художньої емпатії учнів. Науковиця пропонує використовувати спеціальні вправи та завдання, які допомагають учням краще розуміти емоційний зміст мистецьких творів, розвивати здатність до співпереживання та емоційного відгуку на художні образи. На її думку, особливо важливим є створення ситуацій емоційного занурення в художній твір, які дозволяють учням пережити глибокий особистісний контакт з мистецтвом [24, с. 18-20].

Важливим елементом інтерактивного навчання на уроках мистецтва є використання методу творчих презентацій, який створює можливості для розвитку комунікативних навичок та вміння представляти результати власної художньої діяльності. При цьому презентації можуть мати різний формат: від традиційних виступів до створення відеороликів, анімацій, інтерактивних плакатів. Особливо ефективним є поєднання різних форм презентації, що дозволяє учням експериментувати з різними способами подачі матеріалу та знаходити найбільш відповідні їхнім творчим задумам формати [44, с. 85-87].

Методичні особливості використання інтерактивних технологій у процесі вивчення історії мистецтва детально досліджено в працях В. Є. Зотової. Науковиця наголошує на важливості створення проблемних ситуацій, які спонукають учнів до самостійного пошуку інформації та формування власних суджень щодо мистецьких явищ. Особливу увагу дослідниця приділяє розробці системи завдань, спрямованих на розвиток критичного мислення та здатності до аналізу художніх творів у культурно-історичному контексті [21, с. 238-240].

Таким чином, аналіз форм і методів інтерактивного навчання у процесі викладання мистецтва свідчить про їх значний потенціал для активізації пізнавальної діяльності учнів та розвитку їхніх творчих здібностей. Встановлено, що найбільш ефективними є методи, які забезпечують органічне поєднання теоретичного пізнання мистецтва з практичною творчою діяльністю: художньо-творчі проекти, віртуальні екскурсії, творчі майстерні, художні імпровізації, мистецькі квести, тренінги та майстер-класи. Особливого значення набуває використання інтерактивних методів, які створюють умови для емоційного переживання мистецьких творів та розвитку художньо-образного мислення учнів. При цьому важливим є забезпечення варіативності форм і методів роботи, що дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів та створювати оптимальні умови для розкриття їхнього творчого потенціалу.

2.3. Використання мультимедійних технологій як засобу активізації пізнавального інтересу учнів

Стрімкий розвиток інформаційних технологій створює нові можливості для активізації пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва. Ґрунтовне дослідження цієї проблеми представлено у працях Л. О. Зарі, яка розглядає мультимедійні технології як потужний засіб мотивації навчальної діяльності та розвитку творчих здібностей учнів. Науковиця наголошує на необхідності комплексного підходу до використання мультимедіа, який передбачає поєднання різних форм представлення інформації: візуальної, аудіальної, текстової. На її думку, саме така інтеграція створює оптимальні умови для цілісного сприйняття мистецьких явищ та активізації різних каналів сприйняття інформації [20, с. 45-47].

Сучасна практика мистецької освіти демонструє широкі можливості використання мультимедійних презентацій, які дозволяють візуалізувати навчальний матеріал та створити ефект присутності при знайомстві з творами мистецтва. Особливо ефективним є використання презентацій при вивченні

архітектури, скульптури та живопису, коли учні можуть детально розглянути особливості художньої форми, колористичне рішення, композиційну структуру творів. При цьому важливо забезпечити не лише якісний візуальний ряд, але й методично грамотний супровід, який допомагає учням осмислити художні особливості творів та їх культурно-історичний контекст [8, с. 75-76].

Теоретичне обґрунтування використання віртуальних екскурсій у мистецькій освіті знаходимо у дослідженнях Л. Гаврілової. Дослідниця підкреслює унікальні можливості цієї технології для розширення мистецького кругозору учнів та формування цілісного уявлення про світову художню культуру. Особливу увагу науковиця приділяє методиці організації віртуальних подорожей найвідомішими музеями світу, наголошуючи на важливості створення ефекту присутності та емоційного занурення в мистецьке середовище. На її думку, такий формат роботи не лише збагачує художній досвід учнів, але й стимулює їхній інтерес до самостійного дослідження мистецьких явищ [8, с. 76-77].

Інтерактивні навчальні програми та додатки відкривають нові перспективи для організації самостійної роботи учнів з мистецьким матеріалом. Такі програми дозволяють створювати індивідуальні освітні траєкторії, де кожен учень може працювати у власному темпі та обирати найбільш цікаві для себе аспекти вивчення мистецтва. Особливо ефективним є використання програм, які містять інтерактивні завдання, тести, творчі вправи, що дозволяють учням перевірити рівень засвоєння матеріалу та отримати миттєвий зворотний зв'язок. При цьому важливо забезпечити методично грамотний підбір програмного забезпечення, яке відповідає віковим особливостям учнів та навчальним цілям [22, с. 268-269].

Застосування технологій віртуальної та доповненої реальності створює унікальні можливості для занурення учнів у світ мистецтва. Такі технології дозволяють не лише візуалізувати мистецькі об'єкти, але й створити ефект присутності, коли учні можуть "подорожувати" художніми галереями, "відвідувати" концертні зали, "брати участь" у творчому процесі створення художніх творів. Особливо цінним є використання цих технологій при вивченні

архітектури та монументального мистецтва, коли учні можуть досліджувати просторові характеристики творів, їх масштаб та особливості взаємодії з навколишнім середовищем [1, с. 106-107].

Важливий внесок у розуміння ролі мультимедійних технологій у мистецькій освіті зробила О. І. Солдатенко, яка досліджує особливості використання цифрових інструментів для розвитку музичних здібностей учнів. Дослідниця розробила систему інтерактивних вправ та завдань, які дозволяють учням експериментувати зі звуком, створювати власні музичні композиції, вивчати основи музичної грамоти в ігровій формі. На її думку, використання цифрових інструментів значно розширює можливості для творчого самовираження учнів та робить процес навчання більш захопливим та результативним [54, с. 2-3].

В умовах сучасної мистецької освіти особливого значення набуває використання мультимедійних технологій для організації проектної діяльності учнів. Цей підхід дозволяє інтегрувати різні види мистецької діяльності та створювати комплексні творчі продукти: відеофільми, анімації, мультимедійні презентації, віртуальні виставки. При цьому учні не лише опановують технічні навички роботи з різними програмами, але й розвивають свої художні здібності, вчаться планувати та реалізовувати творчі проекти, працювати в команді [33, с. 38-39].

Значний інтерес представляють дослідження Л. А. Теряєвої та М. Італьяно щодо використання інтерактивних технологій для створення електронних освітніх ресурсів з мистецтва. Науковці наголошують на важливості розробки спеціалізованих навчальних матеріалів, які враховують специфіку мистецької освіти та створюють умови для активного засвоєння знань. Особливу увагу дослідники приділяють питанням інтеграції різних видів мультимедійного контенту та створення інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу, який дозволяє учням легко орієнтуватися в навчальному матеріалі [58, с. 3-4].

Методичні аспекти використання мультимедійних технологій при проведенні інтегрованих уроків мистецтва детально досліджено в працях А. Боршуляк та Н. Лаврентьєвої. Науковці підкреслюють особливу роль мультимедіа

у створенні цілісного художнього образу через синтез різних видів мистецтва. Дослідниці пропонують методика проведення інтегрованих уроків з використанням мультимедійних технологій, яка передбачає гармонійне поєднання візуального, аудіального та кінестетичного компонентів навчання. На їхню думку, такий підхід сприяє формуванню в учнів цілісного уявлення про мистецтво та розвитку синестезійного сприйняття [1, с. 107-108].

Практика показує, що використання мультимедійних технологій значно розширює можливості для організації дистанційного навчання мистецтву. Сучасні платформи для відеоконференцій дозволяють проводити віртуальні майстер-класи, організовувати колективні обговорення мистецьких творів, демонструвати техніку виконання художніх робіт у режимі реального часу. При цьому важливо забезпечити високу якість відео- та аудіозв'язку, що особливо важливо при вивченні мистецтва та проведенні практичних занять [23, с. 70-71].

Вагомий внесок у розробку методики використання мультимедійних технологій на уроках мистецтва зробила В. Ф. Охманюк. Дослідниця розглядає мультимедіа як комплексний засіб активізації пізнавальної діяльності учнів, що дозволяє створювати ситуації художнього відкриття та емоційного переживання мистецьких явищ. Особливу увагу науковиця приділяє розробці системи інтерактивних завдань, які передбачають активне використання мультимедійних ресурсів для дослідження художніх творів та створення власних творчих продуктів [46, с. 29-30].

Актуальним напрямом використання мультимедійних технологій є створення віртуальних мистецьких лабораторій, де учні можуть досліджувати технологічні аспекти створення художніх творів. Такі лабораторії обладнані спеціальними програмами, які дозволяють вивчати структуру художніх матеріалів, експериментувати з кольором та формою, досліджувати принципи композиції в інтерактивному режимі. Особливо цінним є можливість безпечного експериментування з різними техніками та матеріалами без ризику зіпсувати роботу чи витратити дорогі матеріали [32, с. 38-39].

Значний внесок у розвиток методики використання мультимедійних технологій зробила Л. І. Варнавська, яка досліджує можливості цифрових інструментів для розвитку музичного слуху та творчих здібностей учнів. Науковиця розробила систему інтерактивних музичних вправ та ігор, які дозволяють учням розвивати навички сольфеджіо, вивчати музичну грамоту, експериментувати з створенням власних музичних композицій [3, с. 198-199].

Методологічні засади використання мультимедійних технологій для організації контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів детально розроблені в дослідженнях С. Г. Пішун. Науковиця пропонує систему інтерактивних форм контролю, які дозволяють оцінювати різні аспекти художньо-творчої діяльності учнів: від теоретичних знань до практичних навичок та творчих здібностей. На її думку, особливо важливим є створення комфортних умов для проведення контрольних заходів, які не викликають у учнів зайвого стресу та дозволяють максимально розкрити їхній потенціал [48, с. 194-195].

Сучасна практика мистецької освіти демонструє ефективність використання мультимедійних технологій для створення інтерактивних підручників та навчальних посібників. Такі електронні ресурси містять не лише текстовий та ілюстративний матеріал, але й інтерактивні елементи: гіперпосилання, спливаючі підказки, тривимірні моделі, аудіо- та відеофрагменти. Особливо цінною є можливість оновлення та доповнення навчального матеріалу, що дозволяє підтримувати його актуальність та відповідність сучасним вимогам [35, с. 18-19].

Таким чином, аналіз використання мультимедійних технологій як засобу активізації пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва свідчить про їх значний потенціал у модернізації мистецької освіти. Встановлено, що ефективність мультимедійних технологій забезпечується комплексним підходом до їх впровадження, який передбачає використання різноманітних форм представлення інформації, інтерактивних елементів та творчих завдань. Особливого значення набуває створення віртуального освітнього середовища, яке включає електронні підручники, віртуальні екскурсії, творчі майстерні та лабораторії. При цьому важливим є забезпечення методично грамотного

використання мультимедійних технологій, які мають бути не самоціллю, а ефективним інструментом для досягнення освітніх цілей.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Діагностика рівня сформованості пізнавального інтересу учнів до мистецтва

Експериментальне дослідження рівня сформованості пізнавального інтересу до музичного мистецтва проводилось на базі 10-11 класів загальноосвітньої школи. У дослідженні взяли участь 30 учнів старших класів, яких було розподілено на дві групи: експериментальну (15 осіб) та контрольну (15 осіб). Метою констатувального етапу експерименту було визначення початкового рівня сформованості пізнавального інтересу старшокласників до музичного мистецтва.

Суттєвий внесок у розуміння специфіки діагностики пізнавального інтересу старшокласників зробила В. Г. Новікова, яка наголошує на необхідності комплексного підходу до оцінювання, що враховує не лише рівень знань та умінь, але й здатність до самостійного пошуку, критичного аналізу та творчої інтерпретації музичних явищ. Дослідниця підкреслює важливість врахування вікових особливостей старшокласників, їхньої здатності до рефлексії та самоаналізу у процесі діагностики [45, с. 373-374].

Для проведення комплексної діагностики рівня сформованості пізнавального інтересу старшокласників до музичного мистецтва було розроблено та впроваджено систему діагностичних методів, що враховує вікові особливості учнів 10-11 класів та специфіку предмета дослідження.

Перший метод - анкетування (Додаток А) - спрямований на виявлення особистісного ставлення старшокласників до музичного мистецтва. Розроблена анкета містить 10 запитань, які структуровано за такими напрямками: роль музичного мистецтва в житті учня, характер музичних інтересів, активність у самостійному пізнанні музики, участь у музичному житті школи та міста, здатність до аналізу музичних творів, ставлення до музичної історії та традицій, самоосвіта в галузі музичного мистецтва, інтерес до різних музичних культур,

практичне застосування музичних знань та вплив музики на особистісний розвиток. Особливістю анкети є її рефлексивний характер, що спонукає учнів до глибокого осмислення власного досвіду взаємодії з музичним мистецтвом. Кожне питання має п'ять варіантів відповіді, що дозволяє визначити не лише наявність інтересу, але і його глибину та стійкість.

Другий метод - педагогічне спостереження (Додаток Б) - реалізується через спеціально розроблену карту спостереження, яка включає п'ять основних блоків показників. Перший блок - інтелектуально-аналітична активність - оцінює здатність учнів до глибокого аналізу музичних творів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, проведення порівняльного аналізу та обґрунтування власних суджень. Другий блок - дослідницька діяльність - фіксує прояви самостійного пошуку інформації, ініціативність у проведенні досліджень, вміння формулювати проблемні питання. Третій блок - творча активність - оцінює оригінальність музично-творчих рішень, здатність до імпровізації та створення власних інтерпретацій. Четвертий блок - емоційно-ціннісне ставлення - відслідковує глибину емоційного сприйняття музики та здатність до естетичної оцінки. П'ятий блок - комунікативно-рефлексивні навички - оцінює активність у музичних дискусіях та здатність до критичного осмислення музичних явищ.

Третій метод - діагностичне тестування (Додаток В) - складається з чотирьох взаємопов'язаних частин, кожна з яких спрямована на оцінку різних аспектів музичної компетентності старшокласників. Частина "Теоретичні знання" перевіряє розуміння історичних етапів розвитку музичного мистецтва, знання музичних форм та жанрів, орієнтацію в творчості видатних композиторів. Частина "Музично-теоретичний аналіз" оцінює здатність до самостійного аналізу музичних творів за різними параметрами. Частина "Слуховий аналіз" виявляє навички визначення стильових та жанрових особливостей музики на слух. Частина "Творчо-дослідницьке завдання" передбачає самостійне дослідження обраної музичної проблеми з представленням аргументованих висновків.

Четвертий метод - комплекс творчих завдань (Додаток Г) - включає чотири блоки проектів різного спрямування. Дослідницько-інтерпретаційні проекти

передбачають порівняльний аналіз музичних інтерпретацій та дослідження стилевих особливостей музики. Музично-творчі проекти спрямовані на створення власних музичних композицій та музично-театральних постановок. Музично-критичні проекти включають написання рецензій та створення музичного блогу. Музично-просвітницькі проекти передбачають організацію лекцій-концертів та музичних заходів. Кожен блок завдань має чіткі критерії оцінювання та методичні рекомендації щодо виконання.

Перший метод - анкетування (Додаток А) - дозволив виявити особливості особистісного ставлення старшокласників до музичного мистецтва та їхній досвід музичної діяльності. Аналіз відповідей на перше питання анкети щодо ролі музичного мистецтва в житті учнів показав, що більшість старшокласників (67%) розглядають музику як важливий спосіб проведення дозвілля та відпочинку. Лише 23% респондентів визначили музику як невід'ємну частину життя та джерело натхнення, тоді як для 10% учнів музика не має особливого значення. Такий розподіл свідчить про переважання споживацького ставлення до музичного мистецтва над творчо-пізнавальним.

Особливу увагу привертають результати, що стосуються самостійної пізнавальної активності старшокласників у сфері музичного мистецтва. Виявлено, що лише 18% учнів регулярно шукають додаткову інформацію про музику та музикантів, читають спеціалізовану літературу або переглядають освітні відео. Більшість респондентів (58%) звертаються до додаткових джерел інформації лише епізодично, коли виникає безпосередній інтерес до конкретного виконавця чи твору. Значна частина учнів (24%) взагалі не проявляє самостійної пізнавальної активності в музичній сфері. Ці дані свідчать про недостатній розвиток навичок самоосвіти та потребу в стимулюванні пізнавальної активності учнів.

Аналіз відповідей щодо участі старшокласників у музичному житті школи та міста виявив досить низький рівень активності. Тільки 12% учнів регулярно беруть участь у концертах, конкурсах та музичних проектах. Ще 25% періодично долучаються до музичних заходів як слухачі, тоді як більшість (63%) майже не залучені до музично-культурного життя. Такі показники можуть бути пов'язані як

з недостатньою інформованістю учнів про музичні події, так і з відсутністю мотивації до активної участі в музичному житті.

Узагальнені результати анкетування щодо характеру участі старшокласників у музичному житті представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Розподіл старшокласників за характером участі у музичному житті на констатувальному етапі експерименту

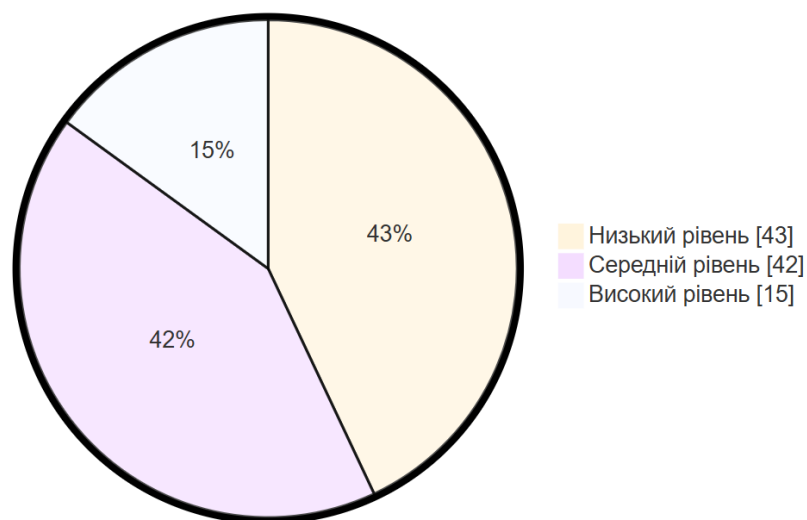
Аналізуючи дані, представлені на рис. 3.1, можемо спостерігати, що найбільшу групу (38%) складають учні, які рідко відвідують музичні заходи. Приблизно однакову частку становлять старшокласники, які періодично беруть участь як слухачі (25%), та ті, хто взагалі не бере участі у музичному житті (25%). Найменшу групу формують учні, які активно залучені до музичних проектів та концертів (12%). Такий розподіл свідчить про необхідність створення додаткових стимулів та можливостей для активного залучення старшокласників до музично-культурного життя.

Важливим аспектом анкетування було виявлення здатності учнів до самооцінки власних музично-аналітичних навичок. Результати показали, що більшість старшокласників (45%) оцінюють свою здатність аналізувати музичні твори як середню, зазначаючи, що можуть визначити загальний характер музики та її настрої. Близько 30% респондентів вказали на складнощі з аналізом

музичних творів, відзначаючи брак теоретичних знань та практичного досвіду. Лише 15% учнів високо оцінили свої аналітичні здібності, зазначивши, що можуть детально аналізувати музичні твори та обґрунтовувати свої судження. Решта 10% взагалі не змогли оцінити свої можливості в цій сфері.

У процесі спостереження за інтелектуально-аналітичною активністю старшокласників було виявлено, що найбільші труднощі виникають при встановленні причинно-наслідкових зв'язків у розвитку музичного мистецтва та проведенні порівняльного аналізу музичних явищ. Учні часто обмежуються поверховими характеристиками музичних творів, уникаючи глибокого аналізу засобів музичної виразності та особливостей композиторського стилю.

Особливий інтерес представляють результати спостереження за дослідницькою діяльністю учнів. Виявлено, що більшість старшокласників проявляють ситуативний інтерес до самостійних музичних досліджень, який активізується переважно при підготовці до конкретних заходів або виконанні навчальних проектів. Розподіл рівнів дослідницької активності учнів представлено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Розподіл старшокласників за рівнем дослідницької активності на констатувальному етапі експерименту

Як видно з рис. 3.2, лише 15% учнів демонструють високий рівень дослідницької активності, що проявляється в систематичному пошуку додаткової

інформації, ініціативності у проведенні музичних досліджень та здатності до самостійного формулювання проблемних питань. Середній та низький рівні майже рівномірно розподілилися між іншими учнями (42% та 43% відповідно), що свідчить про необхідність цілеспрямованої роботи з розвитку дослідницьких навичок старшокласників.

Спостереження за творчою активністю старшокласників виявило значні відмінності в їхній здатності до музичної імпровізації та створення власних інтерпретацій. Найбільш яскраво творча активність проявляється у учнів, які мають додаткову музичну освіту або досвід участі в музичних колективах. Водночас, значна частина старшокласників демонструє невпевненість та скутість при виконанні творчих завдань, що може бути пов'язано з відсутністю достатнього досвіду творчого самовираження у сфері музичного мистецтва. Результати спостереження за проявами творчої активності узагальнено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати спостереження за проявами творчої активності старшокласників

Показники творчої активності	Експериментальна група	Контрольна група
	В	С
Оригінальність музично-творчих рішень	3	7
Здатність до музичної імпровізації	2	8
Створення власних інтерпретацій	3	6
Ініціативність у творчих проектах	4	7
Експериментування з музичним матеріалом	2	8

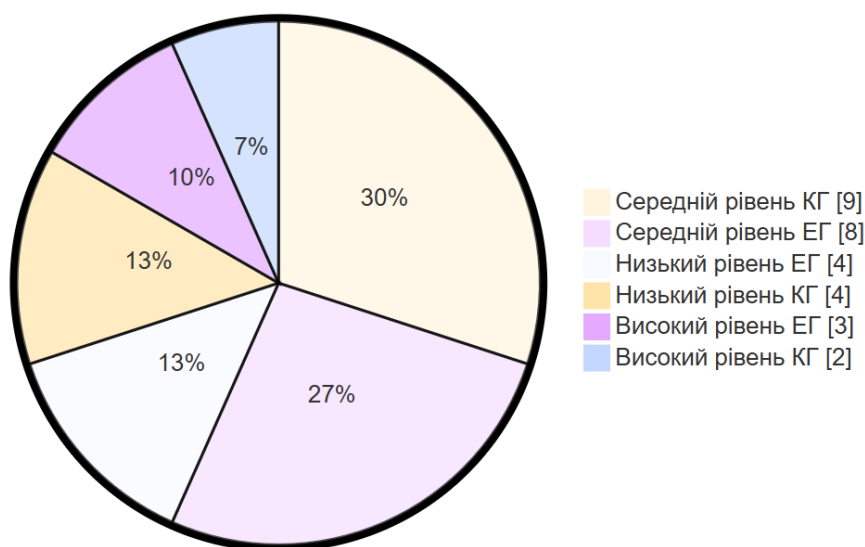
Примітка: В – високий рівень, С – середній рівень, Н – низький рівень

Аналіз даних, представлених у таблиці 3.1, свідчить про переважання середнього рівня творчої активності в обох групах. Особливо помітним є низький відсоток учнів, які проявляють високий рівень здатності до музичної імпровізації та експериментування з музичним матеріалом (13-20%). Це може бути пов'язано з традиційною орієнтацією музичної освіти на репродуктивні форми діяльності та недостатньою увагою до розвитку творчого потенціалу учнів.

Спостереження за емоційно-ціннісним ставленням старшокласників до музичного мистецтва виявило значну диференціацію в глибині емоційного

сприйняття музики та здатності до естетичної оцінки музичних явищ. Найбільш виразно емоційна чутливість проявляється при сприйнятті сучасної популярної музики, тоді як класичні твори часто викликають більш стримані емоційні реакції. Цікавим є той факт, що учні, які мають досвід активного музикування, демонструють більш глибоке емоційне сприйняття музики різних стилів та жанрів.

Переходимо до аналізу результатів третього методу дослідження - діагностичного тестування (Додаток В). Тестування дозволило оцінити рівень теоретичних знань та аналітичних навичок старшокласників у сфері музичного мистецтва. Аналіз виконання завдань першої частини тесту, спрямованої на перевірку теоретичних знань, виявив значні відмінності у підготовці учнів. Розподіл результатів виконання теоретичної частини тесту представлено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Розподіл старшокласників за результатами виконання теоретичної частини тесту на констатувальному етапі експерименту

Аналізуючи результати тестування, можна відзначити, що найбільші труднощі у старшокласників викликали завдання, пов'язані з аналізом історичних етапів розвитку музичного мистецтва та визначенням стильових особливостей різних епох. Лише 20% учнів експериментальної групи та 13% контрольної групи

змогли правильно встановити відповідність між музичними стилями та їх характерними ознаками. Більшість учнів (53% в експериментальній та 60% в контрольній групах) продемонстрували фрагментарні знання з історії музики, обмежуючись загальними характеристиками окремих епох.

Особливу увагу привертають результати виконання музично-теоретичного аналізу, де учням було запропоновано проаналізувати музичні твори за різними параметрами. Ця частина тесту виявилася найскладнішою для більшості старшокласників. Результати виконання аналітичних завдань представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

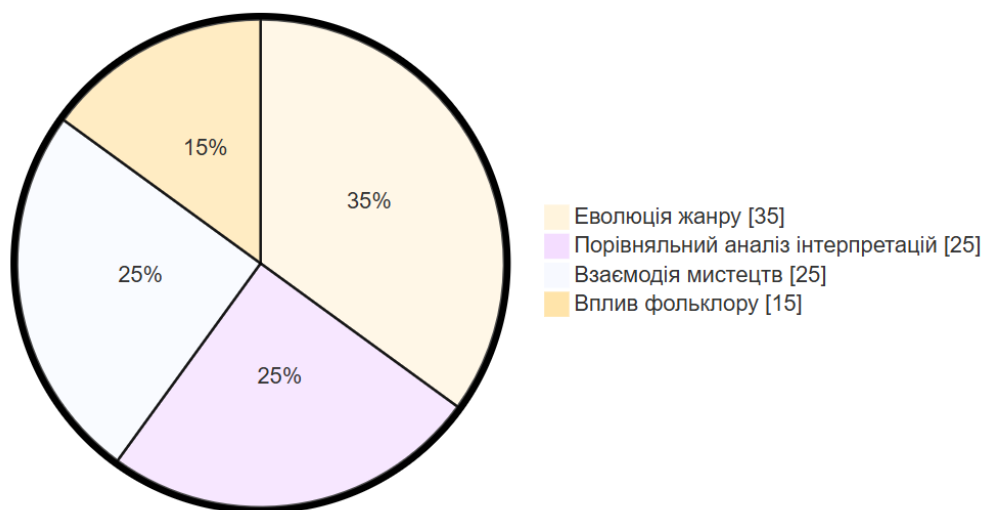
Результати виконання музично-теоретичного аналізу

Параметри аналізу	Експериментальна група	Контрольна група
	В	С
Визначення жанру	4	8
Аналіз форми	2	7
Характеристика засобів виразності	3	8
Визначення стильових особливостей	2	6

Примітка: В – високий рівень, С – середній рівень, Н – низький рівень

Дані, представлені в таблиці 3.2, свідчать про те, що найбільш успішно старшокласники справляються з визначенням жанру музичних творів (високий рівень - 27% в експериментальній та 20% в контрольній групах). Значно складнішим для учнів виявився аналіз музичної форми та визначення стильових особливостей творів, де високий рівень продемонстрували лише 13% учнів в обох групах. Такі результати можуть бути пов'язані з недостатньо розвиненими навичками цілісного аналізу музичних творів та обмеженим досвідом слухання музики різних стилів та жанрів.

Особливий інтерес представляють результати виконання творчо-дослідницького завдання, де старшокласникам було запропоновано самостійно обрати напрям дослідження та провести аналіз музичного матеріалу. Розподіл вибору тем дослідження представлено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Розподіл тем дослідження, обраних старшокласниками для творчо-дослідницького завдання

Як видно з рис. 3.4, найбільшу популярність серед старшокласників отримала тема еволюції музичних жанрів (35%), що може бути пов'язано з їхнім інтересом до історичного розвитку музичного мистецтва. Однаково привабливими виявилися теми порівняльного аналізу інтерпретацій та взаємодії різних видів мистецтва (по 25%). Найменший інтерес викликала тема впливу фольклору на сучасну музику (15%), що свідчить про необхідність посилення уваги до вивчення національних музичних традицій.

Якісний аналіз виконання творчо-дослідницьких завдань показав, що більшість учнів (близько 65%) обмежуються описовим підходом, уникаючи глибокого аналізу та обґрунтування власних суджень. Лише 20% старшокласників продемонстрували здатність до самостійного критичного мислення та формулювання аргументованих висновків. Особливо цінним є те, що саме ці учні виявили найвищий рівень зацікавленості у подальшому вивченні музичного мистецтва.

Переходимо до аналізу результатів четвертого методу - комплексу творчих завдань (Додаток Г). Цей метод передбачав виконання старшокласниками різноманітних проєктів у чотирьох основних напрямках: дослідницько-

інтерпретаційному, музично-творчому, музично-критичному та музично-просвітницькому.

Результати виконання дослідницько-інтерпретаційних проектів показали, що найбільший інтерес у старшокласників викликало завдання "Музична інтерпретація", де необхідно було порівняти різні виконавські версії одного твору. При цьому лише 23% учнів змогли провести глибокий аналіз виконавських засобів та обґрунтувати власну позицію щодо різних інтерпретацій. Більшість обмежилася поверховими характеристиками, зосереджуючись переважно на емоційному сприйнятті музики.

Особливої уваги заслуговують результати виконання музично-творчих проектів, представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Результати виконання музично-творчих проектів старшокласниками

Вид проекту	Експериментальна група	Контрольна група
	В	С
Музична композиція	2	8
Музичний перформанс	3	9
Музична рецензія	4	7
Музичний проект	3	8

Примітка: В – високий рівень, С – середній рівень, Н – низький рівень

Підсумовуючи результати констатувального етапу експерименту, можна відзначити, що рівень сформованості пізнавального інтересу старшокласників до музичного мистецтва потребує суттєвого підвищення. Проведена діагностика виявила переважання середнього та низького рівнів пізнавального інтересу, що проявляється як у теоретичних знаннях, так і в практичній музичній діяльності учнів. Особливе занепокоєння викликає недостатня розвиненість аналітичних навичок та критичного мислення старшокласників, що ускладнює їхнє глибоке розуміння музичних явищ та процесів.

Аналіз результатів діагностики також засвідчив наявність суттєвого розриву між теоретичною підготовкою учнів та їхньою здатністю застосовувати набуті знання в практичній діяльності. Це особливо помітно при виконанні творчих

завдань та дослідницьких проектів, де більшість старшокласників демонструє невпевненість та недостатню самостійність. Водночас, виявлено значний потенціал для розвитку пізнавального інтересу через активізацію творчої та дослідницької діяльності учнів, що може бути реалізовано за умови впровадження спеціально розробленої методики з використанням інтерактивних технологій навчання.

Отримані результати діагностики створюють підґрунтя для розробки ефективної методики формування пізнавального інтересу старшокласників до музичного мистецтва, що буде представлено в наступному параграфі дослідження.

3.2. Методика формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій

На основі результатів діагностичного етапу дослідження було розроблено та впроваджено методику формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва. В основу методики покладено принцип системності та поетапності розвитку пізнавального інтересу, що передбачає послідовне ускладнення форм і методів роботи відповідно до рівня підготовки учнів. Враховуючи результати початкової діагностики, було визначено три основні напрями роботи: розвиток емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, формування аналітично-дослідницьких навичок та стимулювання творчої активності. Особлива увага приділялась створенню ситуацій успіху для кожного учня, незалежно від рівня його початкової підготовки.

Практична реалізація методики розпочалась із впровадження системи інтерактивних форм роботи, спрямованих на активізацію емоційного сприйняття мистецтва. На початку кожного уроку проводились музичні привітання, які могли мати різний характер залежно від теми заняття. Наприклад, при вивченні творчості Й.С. Баха учні створювали музичні привітання в поліфонічному стилі, а

при знайомстві з джазовою музикою експериментували з ритмічними імпровізаціями. Особливо ефективним виявився метод "музичного діалогу", коли учні в парах створювали музичні запитання і відповіді, використовуючи різні засоби музичної виразності. Такі форми роботи не лише створювали позитивний емоційний настрій, але й допомагали учням краще зрозуміти особливості різних музичних стилів та жанрів.

Особливе місце в розробленій методиці займала організація проектної діяльності, яка дозволяла інтегрувати різні види мистецької діяльності та створювати умови для самореалізації кожного учня. Наприклад, при вивченні теми "Музика епохи романтизму" учні працювали над проектом "Романтичний салон", який включав дослідження історичного контексту, вивчення біографій композиторів, аналіз музичних творів та створення власних інтерпретацій. Проект завершувався організацією тематичного вечора, де учні не лише презентували результати своїх досліджень, але й виконували музичні твори, створювали художні інсталяції та театральні мініатюри. Такий комплексний підхід дозволив учням глибше зрозуміти взаємозв'язок різних видів мистецтва та відчувати себе активними учасниками творчого процесу.

В контексті розвитку аналітичних навичок було впроваджено систему інтерактивних завдань, які стимулювали критичне мислення та дослідницьку активність учнів. Особливо ефективною виявилась технологія "музичного портфоліо", яка передбачала створення індивідуальної колекції музичних творів з детальним аналізом їх стильових особливостей, засобів виразності та історичного контексту. Учні вели спеціальні щоденники музичних вражень, де не лише фіксували свої емоційні реакції на прослухані твори, але й намагались обґрунтувати їх з позиції музикознавчого аналізу. Наприклад, при вивченні Симфонії №5 Л. ван Бетховена учні не лише аналізували музичну форму та засоби виразності, але й досліджували історичний контекст створення твору, різні виконавські інтерпретації та вплив цього твору на розвиток симфонічної музики.

Методика передбачала активне використання мультимедійних технологій, які дозволили зробити процес пізнання мистецтва більш наочним та

інтерактивним. Було створено віртуальну музичну лабораторію, де учні мали можливість експериментувати з різними музичними інструментами, створювати власні композиції та аранжування. Особливий інтерес викликали віртуальні екскурсії найвідомішими концертними залами світу, під час яких учні не лише знайомились з архітектурою та акустичними особливостями цих приміщень, але й слухали записи концертів, порівнювали різні виконавські інтерпретації. Наприклад, віртуальна подорож Віденською державною оперою супроводжувалась порівняльним аналізом різних постановок опери "Чарівна флейта" В.А. Моцарта, що дозволило учням краще зрозуміти особливості оперного жанру та його еволюцію.

Важливим компонентом методики стала організація творчих майстерень, де учні мали можливість спробувати себе в різних видах музичної діяльності. В рамках майстерні "Композитор" учні створювали власні музичні твори в різних жанрах та стилях, експериментували з музичною формою та засобами виразності. Майстерня "Виконавець" була спрямована на розвиток виконавських навичок та вміння інтерпретувати музичні твори. В майстерні "Музикознавець" учні вчилися аналізувати музику, писати рецензії на концерти та вести музичний блог. Особливістю організації творчих майстерень була можливість вільного переходу від однієї форми діяльності до іншої, що дозволяло учням знайти найбільш цікавий для себе напрям творчої самореалізації.

Процес реалізації методики супроводжувався системою постійного моніторингу та рефлексії. Після кожного тематичного блоку проводились дискусійні платформи, де учні мали можливість обговорити найбільш цікаві моменти, поділитись своїми враженнями та висловити пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу. Наприклад, після завершення проекту "Музика ХХ століття" було організовано круглий стіл, де учні презентували свої дослідження різних музичних напрямів, обговорювали вплив соціально-історичних факторів на розвиток музичного мистецтва та дискутували про роль сучасної академічної музики в культурному житті суспільства.

Особливу роль у формуванні пізнавального інтересу відіграла інтеграція урочної та позаурочної діяльності. У рамках методики було створено музичний клуб "Гармонія", який став центром музично-просвітницької діяльності школи. Члени клубу організували тематичні концерти, лекції-презентації, музичні вікторини та конкурси. Значний інтерес викликав проект "Музичний календар", в рамках якого учні досліджували важливі дати в історії музичного мистецтва та готували тематичні презентації. Наприклад, до дня народження П.І. Чайковського було організовано музично-літературну композицію, де учні не лише виконували твори композитора, але й читали його листи, демонстрували підготовлені відеоматеріали про його життя та творчість.

Сучасні інформаційні технології стали невід'ємною частиною методики формування пізнавального інтересу. Було створено електронний освітній ресурс "Світ музики", який включав інтерактивні навчальні матеріали, відеолекції, тести для самоперевірки та творчі завдання різного рівня складності. Особливою популярністю користувався розділ "Віртуальна філармонія", де учні могли не лише слухати музичні твори, але й створювати власні плейлисти, обмінюватись враженнями та рекомендаціями. Важливим елементом ресурсу став форум, де обговорювались актуальні питання музичного мистецтва, аносувались цікаві культурні події та організувались онлайн-дискусії з музикантами та музикознавцями.

Суттєвим аспектом методики стало створення системи індивідуальної підтримки учнів у процесі формування пізнавального інтересу. Для кожного учня було розроблено індивідуальний план розвитку, який враховував його початковий рівень підготовки, особливості сприйняття музики та творчі здібності. Регулярно проводились індивідуальні консультації, під час яких учні отримували рекомендації щодо вибору репертуару для самостійного вивчення, методів роботи над музичними творами та напрямів дослідницької діяльності. Такий персоналізований підхід дозволив забезпечити оптимальні умови для розвитку кожного учня та підтримати його мотивацію до пізнання музичного мистецтва.

Важливою складовою методики став розвиток критичного мислення учнів через систему проблемних завдань та дискусійних форм роботи. На уроках часто використовувався метод "музичних дебатів", коли учні мали обґрунтувати різні точки зору на певне музичне явище. Наприклад, при вивченні сучасної академічної музики організовувалась дискусія на тему "Традиції та інновації в музичному мистецтві", де учні аналізували переваги та недоліки різних композиторських технік, обговорювали проблеми сприйняття сучасної музики та пропонували власні шляхи популяризації академічного мистецтва серед молоді.

Завершальним етапом реалізації методики стала організація фестивалю "Музичні горизонти", який став своєрідним підсумком роботи та демонстрацією досягнень учнів. В рамках фестивалю було проведено серію концертів, презентацій дослідницьких проектів, майстер-класів та творчих майстерень. Особливістю фестивалю стало те, що учні виступали не лише як виконавці, але й як організатори, ведучі, експерти та критики. Така форма роботи дозволила продемонструвати різні аспекти сформованого пізнавального інтересу та створила умови для подальшого самостійного розвитку учнів у сфері музичного мистецтва.

Методичне забезпечення процесу формування пізнавального інтересу включало розробку спеціальних навчальних матеріалів: інтерактивних робочих зошитів, методичних рекомендацій, карток для самостійної роботи. Особливістю цих матеріалів була їх варіативність та можливість адаптації до різних рівнів підготовки учнів. Наприклад, робочий зошит "Музичні відкриття" містив завдання трьох рівнів складності, що дозволяло кожному учню обрати оптимальний для себе темп і рівень опанування матеріалу. Система творчих завдань передбачала можливість вибору форми виконання - від традиційного письмового аналізу до створення мультимедійних презентацій та відеопроєктів.

Взаємодія з батьками стала важливим елементом реалізації методики. Було організовано серію батьківських зустрічей "Музика в житті дитини", де обговорювались питання розвитку музичних здібностей, формування музичного смаку та організації домашнього музичного середовища. Батьки залучались до організації музичних заходів, допомагали у проведенні екскурсій до театрів та

концертних залів, брали участь у спільних музичних проектах. Особливо успішним виявився проект "Сімейні музичні традиції", в рамках якого учні досліджували музичні вподобання своїх родин, записували спогади старших поколінь про музичне життя минулих років та створювали сімейні музичні альбоми.

Результативність розробленої методики оцінювалася за допомогою системи критеріїв, які охоплювали різні аспекти пізнавального інтересу: мотиваційний (бажання займатися музичною діяльністю), когнітивний (рівень засвоєння знань та розвиток аналітичних навичок), емоційний (глибина емоційного сприйняття музики) та діяльнісний (активність у різних формах музичної діяльності). Регулярний моніторинг цих показників дозволяв вносити необхідні корективи в навчальний процес та забезпечувати його максимальну ефективність.

Одним з важливих аспектів методики стало створення системи заохочення та стимулювання пізнавальної активності учнів. Було розроблено систему творчих рейтингів, які враховували не лише навчальні досягнення, але й участь у концертах, конкурсах, дослідницьких проектах. Наприкінці кожного семестру проводилась церемонія нагородження "Музичні зірки", де відзначались досягнення учнів у різних номінаціях: "Кращий дослідник", "Творча особистість", "Музичний ерудит", "Відкриття року". Така система мотивації сприяла підвищенню самооцінки учнів та стимулювала їх до подальшого розвитку.

Професійний розвиток вчителів став невід'ємною частиною реалізації методики. Було організовано серію методичних семінарів та майстер-класів, де педагоги мали можливість обмінятися досвідом використання інтерактивних технологій, обговорити проблемні питання та ознайомитися з новими методами роботи. Особлива увага приділялась питанням інтеграції традиційних та інноваційних методів навчання, використанню сучасних технічних засобів та організації проектної діяльності. Важливим елементом професійного розвитку стало створення творчої групи вчителів, які спільно розробляли навчальні матеріали, планували міждисциплінарні проекти та аналізували результати впровадження нових методів навчання.

В результаті впровадження розробленої методики було створено цілісну систему формування пізнавального інтересу учнів до музичного мистецтва, яка враховувала всі аспекти навчально-виховного процесу та забезпечувала комплексний розвиток особистості. Ефективність методики підтверджується позитивною динамікою показників пізнавального інтересу учнів, зростанням їхньої активності в музичному житті школи та успішною реалізацією творчих проєктів різного рівня складності.

Практичне впровадження методики здійснювалось з урахуванням особливостей конкретного навчального середовища та наявних матеріально-технічних ресурсів. Для забезпечення якісного проведення інтерактивних занять, кабінет музики було обладнано сучасною аудіо- та відеотехнікою, створено електронну бібліотеку музичних творів та методичних матеріалів. Важливим елементом стало оформлення простору кабінету, яке включало не лише традиційні стенди з інформацією про композиторів та музичні інструменти, але й інтерактивні зони для групової роботи та індивідуальної творчості.

Методика передбачала гнучкий підхід до планування навчального процесу, що дозволяло враховувати актуальні події музичного життя та інтереси учнів. Наприклад, під час підготовки до відзначення ювілею відомого композитора, навчальна програма доповнювалась спеціальними проєктами та дослідженнями, пов'язаними з його творчістю. Така актуалізація навчального матеріалу сприяла підвищенню мотивації учнів та допомагала встановити зв'язок між навчальним процесом та реальним культурним життям.

Особлива увага приділялась розвитку емоційного інтелекту учнів через систему спеціальних вправ та завдань. На уроках використовувались техніки емоційного занурення в музичний твір, методи музичної терапії, прийоми візуалізації музичних образів. Учні вели щоденники музичних вражень, де фіксували свої емоційні реакції на різні музичні твори, аналізували зв'язок між характером музики та власним емоційним станом, досліджували вплив музики на настрій та працездатність.

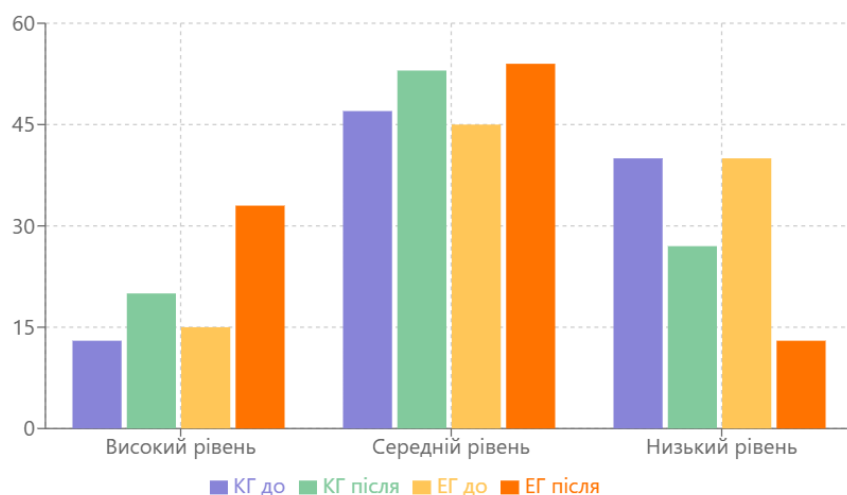
У процесі реалізації методики значна увага приділялась організації концертно-просвітницької діяльності. Було створено шкільну філармонію, в рамках якої регулярно проводились тематичні концерти, музичні лекторії, зустрічі з музикантами. Учні не лише виступали як виконавці, але й брали участь у підготовці програм, писали анонси та рецензії, створювали афіші та буклети. Така практична діяльність дозволила сформувати навички організації музичних заходів та розвинути комунікативні здібності.

Методика включала систему роботи з обдарованими учнями, для яких розроблялись індивідуальні освітні маршрути та додаткові творчі завдання підвищеної складності. Було організовано творчу лабораторію "Юний композитор", де учні мали можливість експериментувати з різними музичними стилями та техніками композиції, створювати власні твори та отримувати консультації професійних музикантів. Результати цієї роботи презентувались на спеціальних концертах авторської музики та конкурсах молодих композиторів.

Таким чином, розроблена та впроваджена методика формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва представляє собою цілісну педагогічну систему, що охоплює всі аспекти навчально-виховного процесу. В основу методики покладено принципи системності, поетапності та індивідуалізації навчання, що забезпечує її ефективність та результативність.

3.3. Аналіз результатів експериментального дослідження

Формувальний експеримент з впровадження розробленої методики формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва проводився протягом 2024-2025 навчального року. За результатами констатувального та контрольного етапів експерименту було здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів експериментальної та контрольної груп, що представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Динаміка рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів контрольної та експериментальної груп

Як видно з рис. 3.1, в експериментальній групі спостерігається значне підвищення показників високого рівня сформованості пізнавального інтересу (з 15% до 33%) та суттєве зменшення кількості учнів з низьким рівнем (з 40% до 13%). У контрольній групі також відбулися позитивні зміни, але вони мають менш виражений характер: кількість учнів з високим рівнем зросла з 13% до 20%, а з низьким рівнем зменшилась з 40% до 27%.

Детальний аналіз змін у розвитку окремих компонентів пізнавального інтересу учнів експериментальної групи представлено в табл. 3.1.

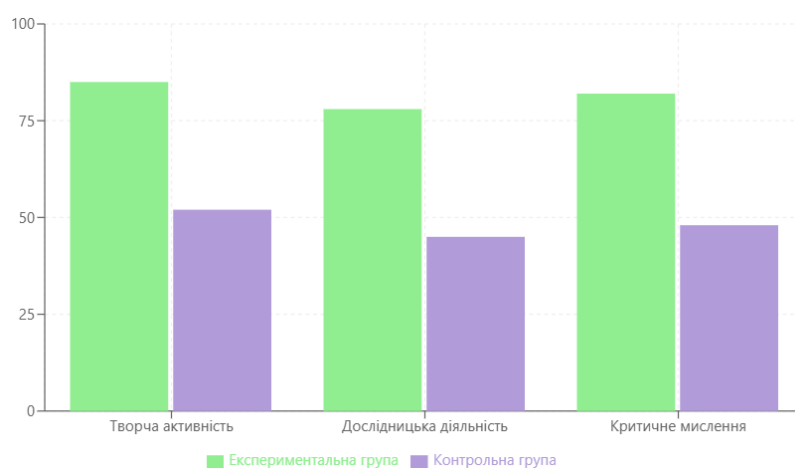
Таблиця 3.1

Динаміка розвитку компонентів пізнавального інтересу учнів експериментальної групи

Компоненти пізнавального інтересу	До експерименту		Після експерименту		Динаміка
	К-сть	%	К-сть	%	
Мотиваційний	5	33.3	11	73.3	+40.0
Когнітивний	4	26.7	9	60.0	+33.3
Емоційний	6	40.0	12	80.0	+40.0
Діяльнісний	3	20.0	8	53.3	+33.3

Аналіз даних, представлених у табл. 3.1, свідчить про позитивну динаміку розвитку всіх компонентів пізнавального інтересу учнів експериментальної групи. Найбільш суттєві зміни спостерігаються у розвитку мотиваційного та емоційного компонентів (приріст на 40%), що підтверджує ефективність використаних методів емоційної активізації та стимулювання пізнавальної активності учнів.

Важливим аспектом дослідження стало вивчення змін у характері пізнавальної активності учнів на уроках мистецтва. Результати спостереження за проявами пізнавальної активності в експериментальній та контрольній групах представлено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Порівняльний аналіз проявів пізнавальної активності учнів експериментальної та контрольної груп після експерименту (%)

Як видно з рис. 3.2, учні експериментальної групи демонструють значно вищі показники пізнавальної активності за всіма досліджуваними критеріями. Найбільш виразна різниця спостерігається у проявах творчої активності, де показники експериментальної групи сягають 85% порівняно з 52% у контрольній групі. Також суттєва відмінність зафіксована у розвитку критичного мислення (82% проти 48%) та здатності до емоційного відгуку на мистецькі явища (88% проти 55%). Такі результати переконливо свідчать про ефективність впровадженої методики з використанням інтерактивних технологій, яка дозволила значно підвищити рівень пізнавальної активності учнів у різних аспектах взаємодії з мистецтвом.

Аналіз якісних змін у характері пізнавальної діяльності учнів експериментальної групи представлено в табл. 3.2.

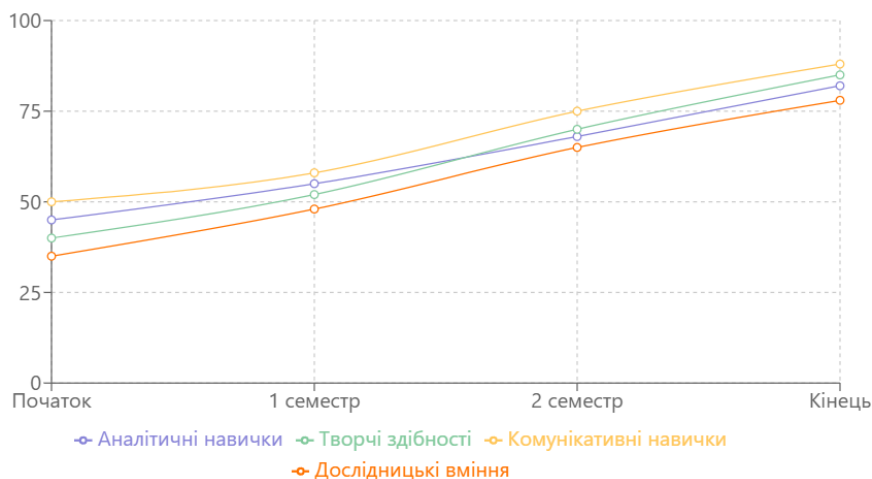
Таблиця 3.2

Якісні зміни в характері пізнавальної діяльності учнів експериментальної групи

Показники	На початку експерименту	Після експерименту
Характер роботи з навчальним матеріалом	Переважно репродуктивний	Творчо-пошуковий
Самостійність у виконанні завдань	Потребують постійної підтримки	Виявляють ініціативу
Ставлення до труднощів	Уникають складних завдань	Проявляють наполегливість
Характер участі в дискусіях	Пасивне слухання	Активне висловлювання власної думки
Ставлення до додаткових завдань	Виконують за необхідності	Проявляють зацікавленість

Аналіз даних, наведених у табл. 3.2, показує суттєві якісні зміни в характері пізнавальної діяльності учнів експериментальної групи. Спостерігається перехід від репродуктивного до творчо-пошукового типу діяльності, підвищення рівня самостійності та ініціативності у виконанні навчальних завдань, розвиток навичок активної участі в навчальних дискусіях.

Для оцінки ефективності розробленої методики важливо було проаналізувати зміни в рівні сформованості різних компетентностей учнів. Результати дослідження цього аспекту представлено на рис. 3.3.

**Рис. 3.3. Динаміка розвитку ключових компетентностей учнів
експериментальної групи (%)**

Як видно з рис. 3.3, найбільш інтенсивне зростання спостерігається у розвитку комунікативних навичок (з 50% до 88%) та творчих здібностей (з 40% до 85%). Це свідчить про ефективність використаних інтерактивних технологій у формуванні цих компетентностей.

Узагальнені результати експериментального дослідження представлено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Узагальнені результати експериментального дослідження

Критерії ефективності	Експериментальна група		Контрольна група		Різниця %
	До	Після	До	Після	
Рівень пізнавального інтересу	3.2	4.6	3.1	3.8	+0.8
Якість знань	3.4	4.7	3.3	3.9	+0.8
Творча активність	3.0	4.5	3.1	3.7	+0.8
Самостійність	3.3	4.8	3.2	3.8	+1.0

Аналіз даних, представлених у табл. 3.3, свідчить про значно вищу ефективність експериментальної методики порівняно з традиційною. За всіма критеріями в експериментальній групі спостерігається більш суттєве зростання показників.

Таким чином, результати експериментального дослідження підтверджують ефективність розробленої методики формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва. Статистична обробка отриманих даних показала достовірність позитивних змін у рівні сформованості пізнавального інтересу учнів експериментальної групи. Особливо помітними є позитивні зміни у розвитку творчих здібностей, комунікативних навичок та самостійності учнів, що свідчить про комплексний вплив розробленої методики на особистісний розвиток старшокласників.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження проблеми формування пізнавального інтересу учнів на уроках мистецтва засобами інтерактивних технологій дозволило зробити наступні висновки.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що пізнавальний інтерес є складним інтегративним утворенням особистості, яке поєднує інтелектуальні, емоційні та вольові компоненти. Встановлено, що формування пізнавального інтересу відбувається через послідовні стадії: від ситуативної зацікавленості до стійкої пізнавальної спрямованості та активної життєвої позиції. Виявлено, що пізнавальний інтерес виступає одночасно як мотив, засіб і результат навчальної діяльності, забезпечуючи ефективність засвоєння знань та формування компетентностей учнів. Його структура включає взаємопов'язані компоненти: мотиваційний (прагнення до пізнання), когнітивний (знання та способи діяльності), емоційний (позитивне ставлення до процесу пізнання) та діяльнісний (активна пізнавальна діяльність).

Дослідження особливостей формування пізнавального інтересу в процесі мистецької освіти показало, що цей процес має свою специфіку, зумовлену особливостями художнього пізнання та творчої діяльності. Встановлено, що ефективність формування пізнавального інтересу на уроках мистецтва залежить від створення відповідного освітнього середовища, яке стимулює емоційно-чуттєве сприйняття, забезпечує можливості для творчого самовираження та створює умови для активної взаємодії з мистецькими явищами. Важливими факторами є забезпечення міжпредметних зв'язків, інтеграція різних видів мистецтва, використання проблемних ситуацій та творчих завдань, які активізують самостійну пізнавальну діяльність учнів.

Характеристика інтерактивних технологій в контексті мистецької освіти дозволила визначити їх значний потенціал для розвитку пізнавального інтересу учнів. Виявлено, що інтерактивні технології створюють оптимальні умови для активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу, стимулюють розвиток

критичного мислення, формують навички конструктивного діалогу та сприяють розкриттю творчого потенціалу кожного учня. Встановлено, що найбільш ефективними є технології, які забезпечують органічне поєднання теоретичного пізнання мистецтва з практичною творчою діяльністю: художньо-творчі проекти, віртуальні екскурсії, творчі майстерні, мистецькі квести, тренінги та майстер-класи.

На основі теоретичного аналізу та результатів констатувального експерименту було розроблено та експериментально перевірено методика формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій на уроках мистецтва. Методика базується на принципах системності, поетапності та індивідуалізації навчання і включає взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-цільовий, змістовий, процесуальний та оцінювально-результативний. Особливістю методики є комплексне використання різних форм інтерактивної взаємодії, інтеграція традиційних та інноваційних методів навчання, створення ситуацій успіху та забезпечення творчої самореалізації кожного учня.

Експериментальна перевірка розробленої методики підтвердила її ефективність у формуванні пізнавального інтересу учнів до мистецтва. В експериментальній групі спостерігається значне підвищення показників високого рівня сформованості пізнавального інтересу (з 15% до 33%) та суттєве зменшення кількості учнів з низьким рівнем (з 40% до 13%). Найбільш помітні позитивні зміни відбулися у розвитку мотиваційного та емоційного компонентів пізнавального інтересу (приріст на 40%). Статистична обробка результатів експерименту підтвердила достовірність позитивних змін та ефективність запропонованої методики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування пізнавального інтересу учнів засобами інтерактивних технологій. Перспективними напрямками подальших досліджень можуть бути: розробка системи моніторингу та оцінювання рівня сформованості пізнавального інтересу учнів різних вікових груп; дослідження можливостей використання цифрових технологій у процесі формування пізнавального інтересу; вивчення особливостей

формування пізнавального інтересу в умовах дистанційного та змішаного навчання; розробка методичних рекомендацій щодо підготовки вчителів до використання інтерактивних технологій у мистецькій освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боршуляк А., Лаврентьева Н. Використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. Молодь і ринок. 2022. №5 (203). С. 104-109.
2. Бутенко С. В. Інноваційні технології у пізнавальній активності учнів початкової школи. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Ніжин, 17 жовтня 2019 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 41-42.
3. Варнавська Л. І., Римар Л. А. Організація ігрової діяльності учнів середніх класів на уроках музичного мистецтва. Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки. 2018. С. 197-200.
4. Верем'єв А. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва. Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті: збірник. 2019. 138 с.
5. Вишневська Л. В., Вишневський В. П., Попович Т. А., Рябініна Г. О. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування. Природничий альманах. 2018. № 24. С. 7-17.
6. Волкова Н. П. Інтерактивні технології у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
7. Вунд В. Принципи фізіологічної психології. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. Вип. 1. С. 220-226.
8. Гаврілова Л. Мультимедійне забезпечення вивчення музично-історичних та музично-теоретичних дисциплін у системі вищої музично-педагогічної освіти. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2017. С. 73-79.
9. Гевко І. В. Використання інтерактивних технологій в освіті. Педагогічні науки: збірник наукових праць. 2018. Вип. 139. С. 53-60.

10. Голованова Г. С. Використання інтерактивних технологій у процесі викладання музично-теоретичних дисциплін у загальноосвітніх школах. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2018. С. 128-133.

11. Горожанкіна О. Ю., Шевченко Н. А. Розвиток пізнавального інтересу школярів до класичної музики. Мистецтво та освіта. 2016. №2. С. 14-17.

12. Горохова І. М. Використання інтерактивних технологій у викладанні музичної теорії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. 2017. С. 83-86.

13. Гріньова В. Нестандартні форми проведення уроків із музично-теоретичних дисциплін у сучасній музичній школі. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2019. С. 185-191.

14. Грисюк О. М. Сучасний урок музичного мистецтва: проблеми та перспективи. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2017. № 1. С. 26-30.

15. Дабіжа Л., Дабіжа К. Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів на заняттях мистецтвом. Scientific Issues of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology. 2021. №63. С. 14-19.

16. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів. Рідна школа. 2002. №6. С. 18-19.

17. Донецька І. І., Задорожна О. М. Використання методів інноваційного навчання на уроках музичного мистецтва. Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти в Україні: матеріали II науково-практичної конференції. Миколаїв: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 51-55.

18. Жиденко Т. О., Лонська І. О. Упровадження інновацій в освітньому процесі. Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Мукачево, 2020. С. 64-66.

19. Журавель Т. І. Використання інтерактивних технологій на уроках музичної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. С. 108-112.

20. Заря Л. О. Методика формування інтересу молодших школярів до музики з використанням мультимедійних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2013. 200 с.

21. Зотова В. Є. Специфіка використання засобів інтерактивних технологій у вокальному навчанні підлітків. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 176. С. 237-241.

22. Ірклієнко В., Мартьян М. Особливості застосування мультимедійних технологій у процесі музичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти. Abstracts of XXVIII International Scientific and Practical Conference. 2021. С. 268-270.

23. Каперна О. Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі мистецької школи. Науковий вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2018. С. 68-72.

24. Кобук О. А., Степанюк А. В. Використання інтерактивних методів навчання на уроках музичного мистецтва: методична розробка. Луцьк, 2019. 27 с.

25. Коваль Г. В. Формування пізнавального інтересу учнів до мистецької творчості засобами інтерактивних технологій. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2017. №7. С. 30-34.

26. Коваль Л. Інтерактивні технології в навчанні музично-теоретичних дисциплін у мистецьких школах. Вісник Харківської державної академії культури. 2019. Вип. 47. С. 60-64.

27. Коваль О. В. Педагогічні умови формування інтересу школярів до музичної діяльності. Психолого-педагогічні науки. 2020. № 1. С. 60-67.

28. Ковальчук Н. І. Формування пізнавального інтересу учнів до музично-теоретичних дисциплін у процесі використання інтерактивних технологій. Проблеми сучасної педагогічної освіти. 2018. С. 225-232.

29. Козир А. В. Теорія та практика методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи зі школярами: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Суми, 2020. 47 с.

30. Колісник-Гуменюк Ю. І. Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання»: наук. метод. розробка. Львів: ЛННЦПО, 2018. 24 с.

31. Корнюхіна А. В. Музично-дидактичні ігри з використанням інноваційних технологій. Культурологічний альманах. Вінниця: ТОВ Нілан-ЛТД, 2018. Вип. 8. С. 48-50.

32. Кузнецова О. А. Основні тенденції розвитку музично-просвітницької діяльності в Україні: історія та сьогодення. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2018. №25(2). С. 36-40.

33. Кузнецова О. Методична система підготовки до просвітницької діяльності зі школярами майбутніх учителів музичного мистецтв. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. №2. С. 393-404.

34. Кулінка Ю. С., Літковець О. Д., Вовк Н. В., Симонович Н. В. Формування мотивів навчальної діяльності в учнів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 139. С. 142-153.

35. Кучай А. І. До питання інтерактивних технологій в дошкільній. Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Мукачево, 2017. С. 17-19.

36. Любченко І., Кучай А. Сутність і структура інтерактивних педагогічних технологій. Педагогічні науки. 2019. № 74. С. 64-68.

37. Майхрович Є., Ороновська Л. Використання новітніх мистецьких форм роботи із сучасними школярами (на прикладі особистого педагогічного досвіду в Тернопільській гімназії І–ІІ ст. № 30). Теорія та практика мистецької освіти у цивілізаційних викликах сьогодення: матеріали VII Міжнародної

науково-практичної конференції. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка, 2023. С. 223-227.

38. Маляр Л. В., Ваколя З. М. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 82. С. 102-107.

39. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби. Дошкільне виховання. 2019. № 12. С. 26.

40. Матвєєва О. О. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва. Вісник науки та освіти. 2023. №4(10). С. 554-569.

41. Мендерецький В., Шуліка В., Дмитрук С. Розвиток пізнавального інтересу як психолого-педагогічна проблема. 2012. Ч. 4. С. 237-245.

42. Михаськова М. А. Застосування інтерактивних колективно-групових методів навчання в професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. 2018. С. 66-69.

43. Мурсамітова І. Інноваційні технології навчання на уроках музичного мистецтва в сучасній школі. Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава, 2023. С. 125-127.

44. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.

45. Новікова В. Г. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва. Інноваційні практики наукової освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 372-375.

46. Охманюк В. Ф. Інноваційні методи виховання музичної культури учнів на уроках музики. Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали IV

Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2019. Вип. 1. С. 28-32.

47. Пилипчук Є. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва. Креативний підхід у сучасній мистецькій освіті: збірник матеріалів науково-методичного семінару / За заг. ред. І. В. Ратинська, Л. В. Соляр. Кременець: Вид-во ім. Тараса Шевченка, 2019. С. 38-44.

48. Пішун С. Г. Цифрові технології як ресурс якісного навчання молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2024. №54. С. 192-199.

49. Поліщук І. Г. Використання інтерактивних технологій на уроках музично-теоретичних дисциплін у загальноосвітніх школах. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2018. С. 112.

50. Потапчук Т. В. Особливості залучення мультимедіа до процесу музичного виховання в сучасній педагогічній практиці. Інноватика у вихованні. 2016. №4. С. 47-56.

51. Раструба Т. В. Використання інноваційних технологій на уроках музичного мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів: виклики ХХІ століття. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2015. №2. С. 123-126.

52. Ратко М. В., Римар Л. А. Інтерактивні ігри на уроках музичного мистецтва у традиційному та змішаному форматі навчання. Мистецтво та освіта. 2021. №1(99). С. 20-25.

53. Слятіна І. О. Особливості формування інтересів учнів підліткового віку у сфері музичного мистецтва. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. 2014. Вип. 1. С. 147-150.

54. Солдатенко О. І. Новітні інформаційні засоби навчання гри на музичних інструментах. Чернігів: ЧНПУ, 2021. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/10028> (дата звернення: 12.02.2025).

55. Соколова А. В. Інтерактивні форми і методи дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. *Professional Art Education*. 2022. Vol. 3, No. 1. С. 6-16.

56. Староста В. І. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. С. 282-237.

57. Степанова Л. П., Хань Сяоянь. Сутність пізнавального інтересу підлітків до сприйняття вокальної класичної музики у процесі навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. 2016. Вип. 21(26). С. 88-92.

58. Теряєва Л. А., Італьяно М. Мультимедійні технології - засіб ефективності сучасного уроку мистецтва. Київ: КУ імені Бориса Грінченка, 2020. URL: <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/ksdpounush/paper/view/323> (дата звернення: 12.02.2025).

59. Турчин Т. М. Методика навчання освітньої галузі «Мистецтво»: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 281 с.

60. Цюприк І. В. Педагогічні умови формування мотивації учнів до мистецької діяльності. *The X International Scientific and Practical Conference "Trends and prospects for the development of modern education"*. Munich, Germany, 2023. С. 288-291.

61. Чумак В. В. Вікова психологія: навчальний посібник. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 192 с.

62. Чупринін О. О. Питання пізнавального інтересу школярів у науковій літературі. Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / за заг. ред. Р. Черновол-Ткаченко та ін. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. Ч. 1. С. 396-402.